EVALUACE PROJEKTU S KNÍŽKOU DO ŽIVOTA (BOOKSTART) VE VĚKOVÉ SKUPINĚ 0-3 ROKY

ZÁVĚREČNÁ ZPRÁVA 2025

MINISTERSTVO KULTURY
skip

Evaluace projektu S knížkou do života (Bookstart) ve věkové skupině 0-3 roky
Závěrečná zpráva

Praha 2025

Evaluace projektu S knížkou do života (Bookstart) ve věkové skupině 0-3 roky. Závěrečná zpráva / Hana Friedlaenderová, Barbora Čižinská, Zlata Houšková, Kateřina Hubertová, Vladana Pillerová, Vít Richter, Blanka Tauberová. -- Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR 2025. -- 53 stran

Fotografii poskytla Městská knihovna Frýdek-Místek
Zpráva je volně dostupná z: https://www.sknizkoudozivota.cz/
Analýza dat je dostupná z: https://bookstart.streamlit.app/

Zpráva byla zpracována a vydána s podporou Ministerstva kultury ČR.

© Svaz knihovníků a informačních pracovníků
Mariánské náměstí 190/5, Praha 1, 110 00

Obsah

Obsah ... 2
Úvod ... 4
Kontext projektu S knížkou do života (Bookstart) ... 4
Účel evaluace ... 4
Pracovní tým evaluace ... 4
Časové vymezení evaluace ... 5
Přehled použitých metod a fází projektu ... 5
Metodika evaluace ... 6
Výzkumný design ... 6
Cílové skupiny ... 7
Realizace kvalitativní části ... 7
Realizace kvantitativní části ... 8
Pilotáž dotazníku ... 9
Limity výzkumu ... 10
Zjištění z kvalitativní části ... 10
Profil účastníků projektu a kontext obou regionů ... 10
Zapojení otců do programů v rámci projektu ... 13
Informovanost o projektu a motivace k zapojení ... 14
Zkušenosti s projektem S knížkou do života (Bookstart) ... 14
Vnímání a hodnocení programů projektu ... 15
Přínosy projektu pro rodiče i děti ... 17
Bariéry a limity projektu ... 20
Zjištění z rozhovorů s knihovníky ... 24
Dopady projektu z pohledu knihovníků ... 26
Zjištění z kvantitativní části ... 28
Charakteristika vzorku – profil účastníků ... 28
Vztah účastníků ke čtení a knihovnám ... 34
Organizace programů a účast ... 35
Motivace k zapojení ... 37
Hodnocení projektu ... 38
Využití a hodnocení motivační sady projektu S knížkou do života (Bookstart) ... 41
Dopady projektu na rozvoj a chování dětí ... 43
Bariéry účasti a limity projektu ... 45
Ochota doporučit a pokračovat ... 46

Vyhodnocení a doporučení pro další rozvoj projektu 48
Celkové hodnocení projektu 48
Doporučení pro další rozvoj projektu 49
Závěrečné shrnutí 53

Úvod

Kontext projektu S knížkou do života (Bookstart)

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* představuje dlouhodobou celorepublikovou iniciativu knihoven zaměřenou na **podporu raného čtenářství a budování pozitivního vztahu ke čtení a knihám u nejmenších dětí**. Projekt se zaměřuje zejména na rodiny s dětmi od narození do tří let (část 0–3), případně do šesti let (navazující část 3–6), a je koncipován tak, aby rodičům poskytoval při setkání v knihovnách inspiraci, metodickou podporu i konkrétní aktivity vedoucí k rozvoji jazyka, komunikace a vzájemného vztahu mezi rodičem a dítětem. Do projektu bylo v roce 2025 zapojeno cca 500 knihoven, které ročně osloví 22 000 rodin, první ročník se uskutečnil v roce 2018.

Součástí setkání bývá společné čtení, říkanky, zpívání, pohybové hry, výtvarné aktivity a další formy rozvoje předčtenářských dovedností. Projekt je zároveň významným nástrojem komunitní práce knihoven — propojuje rodiče i další skupiny v obci, podporuje jejich pravidelný kontakt s knihovnou a buduje důvěru v její služby.

Královéhradecký kraj byl do evaluace zařazen proto, že projekt zde má ze strany veřejné správy **dlouhodobě systematickou a aktivní podporu**, dále velmi intenzivní metodickou podporu ze strany Knihovny města Hradce Králové a také pravidelný významný růst počtu zapojených knihoven, které poskytují stabilní a metodicky kultivované prostředí pro realizaci projektu. Jde také o vhodné prostředí pro zkoumání zkušeností rodičů i knihovníků v síti knihoven různých velikostí.

Město Sedlčany pak představuje lokalitu s mimořádně dlouhou tradicí projektu (projekt je zde realizován od roku 2004) a jedinečnou možností sledovat také dlouhodobé dopady projektu na starší děti a návaznost mezi částí 0–3 a 3–6 let.

Účel evaluace

Cílem evaluace bylo komplexně zhodnotit, jak projekt *S knížkou do života (Bookstart)* v praxi funguje, jak jej vnímají rodiče a knihovníci a jaké konkrétní přínosy má pro rodiny – rodiče a děti i pro knihovny.

Evaluace měla odpovědět zejména na tyto otázky:

- jak účastníci vnímají obsah, organizaci a atmosféru programů v rámci projektu,
- jaké přínosy projekt přináší dětem i rodičům,
- jaké jsou nejčastější potřeby, očekávání a doporučení účastníků,
- zda a jak projekt ovlivňuje čtenářské návyky v rodinách s malými dětmi,
- jak se projekt realizuje na úrovni konkrétních knihoven v regionech Hradec Králové a Sedlčany,
- jak vnímají a hodnotí projekt knihovníci, jaké mají potřeby pro další rozvoj projektu.

Účelem evaluace bylo poskytnout zadavateli ucelený pohled na fungování projektu z více perspektiv, **identifikovat příležitosti pro další rozvoj a podpořit strategické směřování projektu v následujících letech.**

Pracovní tým evaluace

Pro účely evaluace byl vytvořen **pracovní tým**, který zajišťoval odborný a metodický dohled a realizaci projektu.

Tým tvořili

- **externí evaluátorka** (zodpovědná za návrh metodiky, realizaci kvalitativních šetření, tvorbu a pilotáž dotazníku, zpracování dat, analýzy a finální zpracování),
- **zástupci z řad knihovníků** z NK Praha, Královéhradeckého kraje a knihovny Sedlčany.

Složení týmu

- Mgr. Hana Friedlaenderová – externí evaluátorka, výzkumnice, členka České evaluační společnosti
- Mgr. Barbora Čižinská – ředitelka Knihovny města Hradec Králové
- Mgr. Zlata Houšková – odborný garant projektu
- Bc. Kateřina Hubertová – náměstkyně ředitelky a vedoucí metodického oddělení Knihovny města Hradec Králové
- Mgr. Vladana Pillerová – vedoucí Studijního a informačního oddělení Knihovnického institutu Národní knihovny ČR
- PhDr. Vít Richter – ředitel Knihovnického institutu Národní knihovny ČR
- Blanka Tauberová – emeritní ředitelka Městské knihovny Sedlčany

Pracovní tým se pravidelně scházel v průběhu celé evaluace a plnil tyto úkoly

- konzultoval jednotlivé fáze výzkumu,
- zajišťoval rekrutaci respondentů pro kvalitativní šetření,
- poskytoval zpětnou vazbu k metodickým a analytickým výstupům,
- zajišťoval programování dotazníku v prostředí Lime Survey Národní knihovny a distribuci dotazníků,
- schvaloval postupy realizace šetření v jednotlivých lokalitách,
- zprostředkovával zkušenosti z praxe knihoven a jejich specifických potřeb.

Zapojení pracovníků knihoven do pracovního týmu posílilo transparentnost procesu a zajistilo, že evaluace reflektovala skutečné podmínky a potřeby zapojených institucí.

Časové vymezení evaluace

Evaluace probíhala od února do prosince 2025 a zahrnovala následující fáze:

- **jaro 2025:** příprava scénáře a realizace kvalitativních rozhovorů s rodiči v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech, první poznatky pro úpravu metodiky
- **léto 2025:** tvorba a pilotáž dotazníku v pracovním týmu
- **podzim 2025:** rozhovory s knihovníky v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech, zpracování, rozhovory s rodiči nad dotazníkem, pilotáž dotazníku se zapojením rodičů z kvalitativní části
- **říjen 2025:** příprava dotazníku, spuštění a sběr dat z kvantitativního dotazníkového šetření/ankety prostřednictvím zapojených knihoven ČR (QR kód s linkem dotazníku)
- **listopad–prosinec 2025:** zpracování a analýza dat, integrace všech částí a zpracování závěrečné zprávy.

Časové rozložení umožnilo zachytit různé typy zkušeností a propojit kvalitativní zjištění s kvantitativními daty. Sběr kvantitativních dat nadále pokračuje, nicméně tato zpráva vychází z dat dostupných k 2. 11. 2025.

Přehled použitých metod a fází projektu

Evaluace byla navržena jako kombinace kvalitativních a kvantitativních metod, které na sebe navazovaly a umožnily vzájemné doplnění a ověření zjištění.

Hlavní fáze výzkumu

- **Kvalitativní rozhovory s rodiči** – Královéhradecký kraj (12 IDI)
  Mapovaly zkušenosti návštěvníků programu a položily základ pro návrh dotazníku.
- **Kvalitativní rozhovory s rodiči** – Sedlčany (11 IDI)
  Přinesly vhled do dlouhodobých přínosů programu a zkušeností rodičů s různě starými dětmi.
- **Pilotáž online dotazníku**
  Testování s rodiči, kteří již prošli kvalitativním šetřením, a interní pilotáž v týmu projektu.
  Celkem 10 z 12 rodičů oslovených v Královéhradeckém kraji.
- **Kvantitativní dotazníkové šetření** (N = 459 kompletních dotazníků)
  Poskytlo robustní data o spokojenosti, dopadech programu a potřebách rodičů.
- **Rozhovory s knihovníky** (5 IDI)
  Doplnily pohled na organizaci programu, kapacity knihoven a regionální odlišnosti.

Tento postup umožnil propojit detailní vhled z kvality s reprezentativnějším obrazem z kvantity a vytvořit ucelenou evidenci o fungování programu v praxi.

Použité metody

- **Individuální kvalitativní rozhovory (IDI)**
  – online v MS Teams (výjimečně telefonicky),
  – s rodiči (Královéhradecký kraj a Sedlčany),
  – s knihovníky obou regionů.
- **Pilotní testování dotazníku**
  – proběhlo s respondenty z první vlny kvalitativních rozhovorů.
- **Kvantitativní dotazníkové šetření**
  – celorepublikové, distribuované přes knihovny,
  – sběr realizovaný přes QR kód/online link,
  –dotazník naprogramovaný v systému LimeSurvey.

Informace

- Analýza dat je dostupná z: **https://bookstart.streamlit.app/.**
- Projekt **Evaluace projektu S knížkou do života (Bookstart)** byl podpořen Ministerstvem kultury z program Knihovna 21. století v roce 2025.

Metodika evaluace

Výzkumný design

Evaluace projektu *S knížkou do života (Bookstart)* byla realizována formou **smíšeného výzkumného designu**, který kombinoval kvalitativní i kvantitativní metody sběru a analýzy dat. Cílem bylo zachytit jak hlubší porozumění zkušenostem rodičů a knihovníků, tak i širší zpětnou vazbu od účastníků programu z celé České republiky.

Kvalitativní fáze byla koncipována jako explorační. Probíhala ve dvou rozdílných regionech – **Královéhradecký kraj** a **Sedlčany**, které byly vybrány jako modelové oblasti reprezentující různé typy knihoven (městské všech velikostí i vesnické) a různé fáze rozvoje projektu. Cílem bylo zachytit pestrost zkušeností s realizací programu v odlišném institucionálním a regionálním kontextu.

Zjištění z kvalitativních rozhovorů sloužila jako **východisko pro konstrukci kvantitativního dotazníku** – zejména při formulaci témat a výzkumných otázek. Následná pilotáž dotazníku umožnila ověřit srozumitelnost otázek a jejich relevanci z pohledu cílové skupiny.

Kvantitativní fáze šetření probíhala formou online dotazníku/ankety rozeslané účastníkům projektu po celé ČR.

Analytická fáze kombinovala:

- **induktivní tematickou analýzu kvalitativních dat**, zaměřenou na identifikaci klíčových vzorců a významů,
- **deskriptivní analýzu kvantitativních dat**, sloužící k popisu odpovědí a základních trendů v datech.

Takto navržený výzkumný design umožnil **vzájemné doplnění obou přístupů** a vytvoření uceleného obrazu fungování programu *S knížkou do života* z perspektivy jeho hlavních aktérů.

Cílové skupiny

Primární cílová skupina

Primární cílovou skupinu tvořili **účastníci projektu *S knížkou do života (Bookstart)* pro rodiče a děti ve věku 0–3 roky**, kteří program aktuálně navštěvují nebo jej navštěvovali v posledních **12 měsících**.

Tato skupina je klíčová zejména pro **kvantitativní část evaluace**, která se soustředila na hodnocení zkušeností, přínosů a doporučení ze strany současných účastníků projektu (část 0–3).

Sekundární cílové skupiny

Do sekundární cílové skupiny patřili:

- **rodiče dětí ve věku 3–6 let**, kteří navštěvovali navazující část programů v rámci projektu pro starší děti (v Sedlčanech)
- **rodiče starších dětí**, kteří prošli programem dříve (v Sedlčanech)
- **knihovníci** z Královéhradeckého kraje a Sedlčan, kteří programy v rámci projektu vedou a mají dlouhodobou zkušenost s jejich realizací.

Tato širší skupina umožnila sledovat nejen aktuální podobu programů v rámci projektu (část 0–3), ale i návaznosti na pokračující knihovnické aktivity a také možné **dlouhodobé dopady projektu** (např. v oblasti čtenářských návyků předškolních a školních dětí).

Realizace kvalitativní části

Kvalitativní část zahrnovala individuální rozhovory s rodiči i knihovníky, které probíhaly v několika fázích:

Rekrutace a sběr dat

- Respondenti byli rekrutováni **prostřednictvím zapojených knihoven** v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech. U všech respondentů byl získán písemný souhlas s účastí ve výzkumu a nahrávání rozhovorů.
- Většina rozhovorů proběhla **online v prostředí Microsoft Teams**, některé z důvodu technických problémů telefonicky.
- Všechny realizované rozhovory byly **nahrávány**, následně přepsány, anonymizovány a smazány.

Analytický postup

- Data byla analyzována pomocí **induktivního přístupu**, tj. kódování a kategorizace přímo na základě dat, bez předem daného striktního rámce.
- Výstupy z rozhovorů sloužily mimo jiné jako podklad k přípravě kvantitativního dotazníku.
- U části respondentů (Královéhradecký kraj) došlo ke dvoufázové participaci: účast v jarních rozhovorech → následné zapojení do pilotáže dotazníku.

Rozsah dat

- Královéhradecký kraj: 12 rozhovorů s rodiči, kteří navštěvovali programy projektu *S knížkou do života (Bookstart)* pro děti ve věku 0-3 roky, druhého kola rozhovorů nad pilotážním dotazníkem se zúčastnilo 10 rodičů z 12 oslovených
- Sedlčany: 11 rozhovorů s rodiči různě starých dětí, včetně dvou mužů.
- Doplňující rozhovory s knihovníky: 5 rozhovorů (3 Královéhradecký kraj, 2 Sedlčany).

Realizace kvantitativní části

Kvantitativní šetření bylo realizováno formou **online dotazníku** distribuovaného napříč knihovnami v ČR. Vyhodnocení vychází z dat sebraných v rozmezí 1.10. – 2.11. 2025.

Distribuce dotazníku

- Dotazník byl šířen **prostřednictvím zapojených knihoven**, které jej poskytovaly rodičům zejména formou **QR kódu** dostupného na akcích nebo odkazem zasílaným e-mailem či publikovaným na webových stránkách knihoven.
- Sběr dat probíhal **celorepublikově**, nikoli pouze v regionech kvalitativního šetření, i když právě v těchto regionech se nasbíralo nejvíce dotazníků.

Technická realizace

- Dotazník byl naprogramován v prostředí **Lime Survey**, a to přímo pracovnicí Národní knihovny – díky tomu má knihovna možnost průběžně spravovat dotazník i sběr dat.
- Dotazník byl navržen externí evaluátorkou, následně prodiskutován v rámci pracovního týmu a jeho finální podoba byla schválena na základě konsensu členů pracovní skupiny.
- Sběr dat nadále pokračuje, ale **k evaluaci je využit vzorek dostupný k 2.11.2025**.

Čištění a zpracování dat

- Do vyhodnocení byli zahrnuty pouze dotazníky účastníků projektu pro děti ve věku 0–3 roky, kteří program navštívili v posledních 12 měsících, celkem 459 dotazníků z 500 vyplněných dotazníků.
- Někteří respondenti vyplnili omylem variantu dotazníku pro program 3–6 let; tito byli vyřazeni, protože neuvedli účast na programu 0-3 v požadovaném časovém rámci ani neuvedli, že program pro děti ve věku 0-3 roky navštěvovali před více než 12 měsíci.
- Do budoucna lze doplnit do dotazníku **logický filtr**, který tuto nesrovnalost eliminuje.

Pilotáž dotazníku

Pilotní fáze proběhla v létě 2025 a měla několik cílů:

- ověřit srozumitelnost a funkčnost otázek,
- identifikovat problematické formulace či škály,
- ověřit únosnou délku dotazníku,
- prověřit technické fungování LimeSurvey na straně respondentů.

Pilotní testování proběhlo:

- s rodiči, kteří již absolvovali kvalitativní rozhovory v Královéhradeckém kraji,
- formou následné krátké zpětné vazby (mini-interview) po vyplnění.

Celkem bylo v rámci pilotního dotazování osloveno všech 12 respondentů z první fáze výzkumu, podařilo se získat 10 vyplněných dotazníků a rozhovorů v této druhé fázi.

Dotazník byl vyhodnocen takto:

- Délka vyplnění: průměrně 11,3 min (8–15 min) → „tak akorát“.
- Obtížnost: spíše snadné (většina respondentů).
- Srozumitelnost: dotazník byl vnímán jako zcela nebo spíše srozumitelný.
- Ochota vyplnit: vysoká – většina by jej vyplnila.
- Celkové hodnocení: průměrná známka 1,7 (na škále 1–5).
- Preferovaný způsob vyplňování: jasně převažuje alternativa „doma online přes odkaz“.

Celkově byl dotazník hodnocen pozitivně, drobné připomínky se týkaly spíše technických detailů a jemného zpřesnění otázek. Výsledkem bylo několik drobných úprav otázek (zejména u nastavení škál, redukce počtu otázek atd.).

Limity výzkumu

Kombinace kvalitativních a kvantitativních metod poskytuje komplexní pohled na projekt *S knížkou do života (Bookstart)*, nicméně je třeba vzít v potaz několik omezení:

Limity kvantitativního sběru

- Sběr dat probíhal v říjnu, nikoli po skončení roční etapy programů, což není optimální období na sběr dat, protože někteří rodiče navštěvovali programy pouze krátce.
- Jednalo o **dobrovolnou anketu**, nikoli o reprezentativní výběr – výsledky proto nelze zcela generalizovat na celou populaci účastníků.
- Distribuce dotazníku byla závislá na aktivitě a kapacitách jednotlivých knihoven, což také mohlo ovlivnit strukturu vzorku.

Regionální rozdíly a odlišnosti od průměru – Královéhradecký a Středočeský kraj

Regionální rozdíly je potřeba interpretovat s určitou opatrností. Velikost vzorku v jednotlivých analyzovaných krajích (Královéhradecký, Středočeský) je poměrně malá a jedná se o dobrovolnou anketu mezi účastníky projektu, nikoli o reprezentativní výběr účastníků. Z tohoto důvodu je třeba vnímat zjištěné rozdíly pouze orientačně, jako indikaci možných trendů či specifik knihoven vybraných regionů, nikoliv jako statisticky přesné odhady.

Celkově platí, že regionální rozdíly jsou ve většině sledovaných oblastí malé až zanedbatelné. I tam, kde se objevují vyšší odchylky či nadprůměrné hodnoty, je však nutné být při interpretaci obezřetný – mohou souviset více s náhodným složením skupiny respondentů než se skutečnými rozdíly mezi kraji.

Limity kvalitativní části

- V regionech nebylo možné realizovat opakované rozhovory s rodiči dětí ve věku 0–3 roky (při zahájení/vstupu do projektu a po půlroční zkušenosti s projektem), jak bylo původně v plánu, protože v době jarního šetření byli dostupní především rodiče s dlouhodobou zkušeností s programem.
- Některé rozhovory byly nakonec provedeny telefonicky, z důvodů nedostatečné technologické vybavenosti respondentů nebo selhání připojení při rozhovoru. Jednalo se o jeden rozhovor s rodiči v Královéhradeckém kraji a jeden rozhovor s knihovníkem.
- Rekrutace byla závislá na knihovnách – výběr respondentů tak nemusí být zcela náhodný.

Zjištění z kvalitativní části

Profil účastníků projektu a kontext obou regionů

Kvalitativní rozhovory v Královéhradeckém kraji a Sedlčanech ukázaly velmi podobný profil rodičů, kteří se projektu *S knížkou do života (Bookstart)* účastní. Tento obraz se následně potvrdil také v kvantitativní části výzkumu.

Účastníci programů projektu jsou **převážně ženy – matky, aktuálně na rodičovské dovolené, orientované na rozvoj dítěte**, které vyhledávají podnětné aktivity a pravidelně využívají služeb knihoven. Pro tuto skupinu je typické:

- **Stabilní rodinné zázemí, rodina jako hodnota** – většina rodičů žije v partnerských vztazích a má více dětí.
- **Vzdělanostní profil nad průměrem populace** – v Královéhradeckém kraji převažují vysokoškolačky, v Sedlčanech byl vzdělanostní rozptyl širší, ale také s výrazným podílem VŠ.

- **Pozitivní vztah ke knihám a knihovně** – účastníci sami mají pozitivní vztah ke čtení, i když většina na knihy nemá na rodičovské dovolené dostatek času, rekrutují se převážně z pravidelných nebo bývalých návštěvníků knihovny, kteří oceňují knihovnu jako místo pro rozvoj dítěte a aktivně podporují předčtenářské dovednosti. *„Já jsem vždycky hodně četla, vlastně ještě před dětmi jsem byla velký knihomol a knihy jsem měla moc ráda – a mám je ráda dodnes. S narozením dětí ale čtení šlo trochu stranou.“*
- **Aktivní přístup k rodičovství** – důraz na osobní kontakt, trávení času venku, sport a hry; omezení digitálních médií. *„Mám ráda sport, pohyb, to je to, co mě dobíjí, hodně času trávím s dětma“. "Ráda chodím do přírody, ráda se věnuji rodině, asi ta rodina je u mě na prvním místě, teď jak mám malé děti."*
- **Vyšší míra angažovanosti** – rodiče jsou zvyklí účastnit se různých programů, vyhledávat nové podněty a pracovat s dítětem i doma. *„Většinou jsou účastníci rodiče, kteří dětem věnují čas a chtějí, aby jejich dítě mělo i kulturní zážitky.” „Jsou to rodiče, kteří se svým dětem opravdu věnují. Je na nich vidět, že jim na dětech záleží“.*

V Sedlčanech se navíc do rozhovorů zapojili i rodiče dětí ve věku 3–6 let a bývalí účastníci, což ukazuje, že projekt má dlouhodobý přesah a podporuje stabilní komunitu pravidelných návštěvníků knihovny.

Tento profil účastníků je důležitým kontextem interpretace výsledků – projekt oslovuje častěji rodiče, kteří mají kladný vztah ke knihám, navštěvují knihovny, a takové, kteří vědomě vyhledávají pro své děti rozvojové aktivity. Kvantitativní část tuto charakteristiku potvrdila napříč celým vzorkem.

Najdou se však i výjimky “*Já osobně se přiznám, že nejsem moc velký čtenář. Raději trávím čas sportem nebo pohybem. Když jsem studovala, volný čas jsem raději trávila venku než čtením.*”

Rodiče, kteří programy projektu navštěvují, také **vnímají čtení, knihy a knihovny jako důležitý nástroj pro všestranný rozvoj dítěte,** zejména **v oblasti vzdělávání**. Většina účastníků popisuje, že se **snaží knihu zařazovat do běžného života dítěte už od velmi raného věku** — formou společného čtení, prohlížení obrázků, říkanek či rytmických aktivit s knihou. *„Přála bych si, aby děti měly rády knihy, tak se snažím, aby to takhle viděly u nás doma.“*

Čtenářské rituály v rodině

Většina rodin má zavedené čtenářské rituály. Nejčastěji se jedná o:

- večerní čtení před spaním,
- společné prohlížení knih během dne,
- zpívání a říkanky, které děti znají i z programů projektu.

Knihy jsou pro rodiče prostředkem trávení kvalitního, nerušeného času s dítětem.

Mnoho rodin má **zavedený pravidelný večerní rituál s knihou, který rodiče vnímají jako** uklidňující a důležitý pro rozvoj vztahu ke čtení. Kniha je doma přítomná většinou i během dne a představuje pro děti běžný a přirozený prvek. Rodiče často uváděli, že si děti s knihami hrají i samostatně během dne, zejména s leporely, pohyblivými či interaktivními knihami. *„Přes den si hrajeme s knížkami. Když před ní dám oblíbené knížky, tak si je sama listuje a prohlíží. Malá má nejradši ty pohybové.“*

Toto zjištění se následně potvrdilo i v kvantitativním šetření, kde většina rodičů uvedla, že dětem čte **denně nebo několikrát týdně** a návštěva knihovny patří mezi jejich pravidelné aktivity.

V podstatě všichni účastnici v době rozhovoru již měli s projektem zkušenost delší než pár měsíců. Někteří programy navštěvovali dokonce již druhým rokem.

Média a digitální technologie

Rodiče popisují svůj vztah k digitálním technologiím jako ambivalentní – na jedné straně je vnímají jako běžnou součást současného života, které se nelze vyhnout, na straně druhé u nich převažují obavy z jejich negativních dopadů na raný vývoj dítěte a vliv na odklon od tradičních aktivit, jako je čtení knih. *„Určitě nejsem matka, která by jí to striktně zakazovala. Vím, že tam kolují nesmysly, ale obsah máme pod kontrolou a na ty kraviny jí nedovolím koukat. A když je cesta autem dlouhá, proč jí nepůjčit telefon, aby si to zkrátila?“* Řada z nich se také snaží regulovat používání digitálních zařízení a preferují aktivity bez obrazovek. *„Snažím se dětem hodně hlídat čas před obrazovkou. Nejsem ten typ rodiče, který by jim zapnul televizi a odešel.“*

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* vnímá významná část rodičů jako určitý „protipól“ a kompenzaci k digitálnímu světu.

Volnočasové aktivity dětí ve věku 0–3 roky a starších dětí

Z rozhovorů vyplynulo, že řada rodičů kromě programů v projektu *S knížkou do života* zapojuje své děti i do dalších organizovaných aktivit, a to v závislosti na věku dítěte, nabídce v místě bydliště a osobních preferencích. Motivace k návštěvě těchto aktivit je obdobná jako u projektu *S knížkou do života (Bookstart)*: rozvoj dítěte, smysluplné trávení času a socializace. U nejmladších dětí (zejména do 12–18 měsíců) některé maminky zatím jiné aktivity nenavštěvují vzhledem **k velmi nízkému věku dítěte:**

Rodiny navštěvují širokou škálu aktivit pro nejmenší děti, nejčastěji to jsou:

- mateřská centra a kluby,
- plavání kojenců a batolat,
- hudební kroužky, zpívánky a rytmika,
- cvičení pro nejmenší,
- výtvarné kroužky, keramika.

“Máme tady rodičovské centrum, takže chodíme pravidelně cvičit. Je tam i hernička. Snažíme se minimálně tak jednou týdně.”

Srovnání s ostatními volnočasovými aktivitami

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je podle rodičů jedinečný v tom, že se jako jediný systematicky zaměřuje na nejmladší věkovou skupinu dětí (0-3 roky), pro kterou je výběr volnočasových aktivit ještě velmi omezený. Unikátní je také v tom, že se zaměřuje na **čtenářství, řeč a jazykový rozvoj**.

Ve srovnání s jinými organizovanými aktivitami je tento projekt vnímán jako **klidná, rozvojová a komunitní alternativa**. **V porovnání s jinými volnočasovými aktivitami** rodiče oceňují tyto odlišnosti projektu:

- podporuje řeč a jazykový vývoj, propojuje práci s knihou, tvoření a dramatizaci,
- nabízí společně strávený čas rodiče a dítěte, zapojuje děti i rodiče,
- je zdarma a dostupný,
- nevyžaduje registraci ani dlouhodobý závazek,
- podporuje komunitu.

„Mně třeba, když jsme chodili na plavání, tak sice se to tam dělá takovou hravou formou, ale vlastně mi bylo trošku líto, že ten člověk, který to dělá na tom plavání, ho to úplně nebaví. Tady je na naší paní knihovnici vidět, že ji to prostě baví a podle toho to taky vypadá.“ „Tak určitě je fajn, že vstupné je dobrovolné. A je dobré, že se nemusí člověk registrovat, hlásit dopředu a pak řešit odhlašování. “

Zároveň však

- postrádá frekvenci a strukturovanost některých placených aktivit, „Když chodím na jinou aktivitu, na cvičení nebo to plavání, tak je tam mnohem větší pravidelnost".
- protože se děti v programu setkávají méně často (1× měsíčně), nevzniká mezi nimi někdy tak pevná komunita jako v aktivitách, které probíhají na týdenní bázi.

U dětí 0–3 roky je Bookstart často **jedinou vhodnou a dostupnou aktivitou**, a proto zde „konkurence" není výrazná. *„Myslím si, že je super, že to je další možnost, kam s malinkýma dětma jít. Protože. zase tolik toho podle mě pro tyhlety maličké úplně není než nějaké to rodičovské centrum, ale tam se moc do těch knížek nehrnou".* Po třetím roce věku však nabídka aktivit roste a část rodičů se přiklání k volnočasovým aktivitám, které jsou pravidelnější a rozvojově specifičtější.

Zapojení otců do programů v rámci projektu

Na programech jednoznačně převažují ženy/matky. Účast otců je zatím spíše výjimečná a je podmíněna několika faktory – zejména časovými možnostmi, pracovním vytížením a celkovým nastavením rodičovské dovolené, kterou u dětí ve věku 0–3 roky obvykle čerpají matky. Z rozhovorů je zřejmé, že vyšší zapojení otců by si přála řada rodičů i knihovnic, nicméně současné podmínky tomu příliš nenahrávají. V rámci kvalitativního šetření byly provedeny celkem dva rozhovory s otci, kteří se aktuálně účastní programů v projektu *S knížkou do života (Bookstart)* pro rodiče a děti ve věku 0-3 roky v Sedlčanech.

Běžné formy zapojení otců

Nejčastější formou zapojení je **zastoupení partnerky** v situacích, kdy se matka nemůže programu zúčastnit (nemoc, práce, jiné povinnosti). Sami otcové se na akcích v rámci projektu cítí velice dobře, nejsou opomíjeni a to, že jsou v menšině, nijak neovlivňuje jejich zapojení do programu **„***Cítil jsem se v pohodě. Čekal jsem, že tam nebude tolik mužů, ale nijak mi to nevadilo. Neměl jsem pocit, že by mě to nějak ovlivňovalo nebo že bych kvůli tomu nebyl zapojený.*" Účast otců byla knihovnicemi i ostatními rodiči vnímána velmi kladně: *„Jsou to takoví pohodoví chlapi a mně to přijde fajn, že s těma dětma tam vyrazili.***"**

Hlavní motivace otců k účasti je smysluplně strávený společný čas s dítětem v jiném než domácím prostředí a snaha vidět rozvoj dětí. *„Hlavně ten společně strávený čas, takové ty vzpomínky na to, jak jsem s ní takhle od malinka."*

Bariéry zapojení otců

Z rozhovorů vyplynulo několik opakujících se překážek:

- **Časová nedostupnost** – program probíhá dopoledne, kdy většina otců pracuje.
- **Genderové stereotypy** – péče o malé děti a návštěva knihovny je společensky vnímána spíš jako „ženská" role, zejména mimo velká města. *„Větší zapojení otců by bylo asi přínosné, ale musejí to být tatínci, kteří mají rádi akce pro děti. To já vím, že třeba můj manžel to není. Ten by tam nešel ani náhodou."*
- **Nízká motivace či menší zájem o knihy a čtení** – muži obecně čtou méně a méně využívají knihovny.
- **Preference jiných aktivit** – někteří otcové se raději zapojují do sportu či „venkovních" aktivit dítěte.

Doporučení pro vyšší zapojení otců do programů knihoven (nejen projekt *S knížkou do života (Bookstart)*)

Z rozhovorů vyplývají i možná doporučení:

- Vytvářet příležitosti i v odpoledních nebo víkendových termínech, které otcům umožní účast.

- Oslovovat otce cíleně – například prostřednictvím ambasadorů – tatínků.
- Více komunikovat přínosy společného zážitku pro dítě i otce.
- Ukotvit programy jako prostor pro sdílení rodičovství, nikoli pouze mateřství.

Otcové tvoří zatím menší část návštěvníků, nicméně **jejich účast má velmi pozitivní dopad na atmosféru i dynamiku program**ů. Rodiče i knihovnice/íci vnímají zapojení mužů jako vítané obohacení a přirozenou součást rané péče o dítě. Klíčovou bariérou je však **čas a současné nastavení rodičovské dovolené**, které účasti otců brání více než samotná povaha programů v projektu.

Informovanost o projektu a motivace k zapojení

Informovanost o projektu

Rodiče se o programech v rámci projektu nejčastěji dozvěděli v knihovně, od známých, na vítání občánků nebo ze sociálních sítí knihoven. Informovanost je vnímána jako dostatečná, zejména v obcích, kde je projekt již dlouhodobě zaveden.

Motivace k zapojení

Mezi hlavní motivace patří:

- rozvíjet vztah dítěte ke knihám: *„Já jsem prostě chtěla, aby děti viděly tu knížku z jiný perspektivy, aby byla ta knížka přiblížená tomu nejmenšímu dítěti. Aby to dítě získalo vztah k té knize“,*
- umožnit dítěti kontakt s vrstevníky: *„No, asi hlavně ten kontakt s ostatníma dětma, aby vlastně nebyla jenom doma se mnou nebo s prarodiči, ale aby měla kontakt i s vrstevníkama”,*
- získat inspiraci pro domácí čtení a další aktivity: “*Třeba získat nějaké nové náměty, jak na nějaké aktivity s dítětem, tak i na nějaké tvoření,”*
- strávit s dítětem strukturovaný, kvalitní čas: *„Pro mě je to primárně o tom času s těma dětma, kvalitnější společný čas.”*

Zkušenosti s projektem S knížkou do života (Bookstart)

Popis a podoby programů projektu

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je rodiči popisován jako dobře strukturovaný, srozumitelný a stabilní formát aktivit, který podporuje propojení dítěte, rodiny a knihovny. Rodiče oceňují zejména harmonické propojení práce s knihou a doprovodných činností:

“Je to je program, kde se krásně propojí ta knížka s rodinou, s knihovnou. A že zase si můžou vybrat nějakou jinou knížku na doma.”

Ačkoli se programy v jednotlivých knihovnách liší dle velikosti obce, kapacit a zkušeností knihovnic, většinou zahrnují podobné prvky:

- říkanky, písničky a jednoduché básničky,
- dramatizace, divadélko,
- pohybové aktivity (rozvoj motoriky a pozornosti),
- prohlížení a společná práce s knihou,
- krátké tematické bloky navázané na roční období nebo vybraný titul,
- tvoření a výtvarné aktivity (v některých knihovnách dle kapacit),
- volnou hru a prostor pro sociální kontakt mezi rodiči i dětmi.

Aktivity jsou obvykle koncipovány tak, aby je mohly děti zvládnout s podporou rodiče, což je pro mnohé rodiny významná výhoda. Program je podle rodičů pestrý a atraktivní nejen pro děti, ale i pro

dospělé: *„Řekla bych, že tak 70–80 % je program zaměřený na dítě, ale i rodiče si z něj odnášejí hodně. Mě osobně to často baví a jsem překvapená, jak skvěle to knihovnice zpracovávají.“*

Různé podoby programů podle typu knihovny

Rozhovory ukázaly, že podoba programu se liší především podle:

- **velikosti obce** (menší knihovny mají komornější atmosféru, výraznější komunitní charakter),
- **fyzických a personálních kapacit knihovny**,
- **zkušeností a pedagogického přístupu knihovnic**,
- **možnosti připravovat tvořivé aktivity či pracovat ve více tematických stanovištích**.

V menších knihovnách se program často odehrává v menších skupinách a má podobu přirozeného setkávání rodičů, někdy i s výrazně komunitním charakterem. Ve větších knihovnách bývá struktura více formální, někdy doplněná o tvořivou část, scénické čtení nebo tematická stanoviště.

Vnímání a hodnocení programů projektu

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je účastníky v obou regionech **hodnocen velmi pozitivně**. Je vnímán jako **významná součást péče o dítě v raném věku**. Rodiče oceňují, že poskytuje:

Rozvoj řeči, pozornosti a vztahu ke knihám

Programy v rámci projektu podle rodičů představují jednu z mála aktivit pro děti do tří let, která rozvíjí jazykové schopnosti, podporuje slovní zásobu a vede dítě k přirozenému vztahu ke knihám a čtení. Přitom nevytváří tlak na výkon a ponechává prostor pro přirozené tempo dítěte. *„Řekla bych, že je to program, který se snaží přivést rodiče ke čtení knížek dětem, a pokud to dělají, tak ještě více podpořit ten vztah dětí a knížek a přeneseně i rodičů a knížek.”*

Bezpečné a smysluplné prostředí

Rodiče hodnotí programy jako klidnou a podnětnou aktivitu, která se odlišuje od běžných komerčních kroužků. Oceňují především kombinaci čtení, hry a interakce s knihovnicí.

Kvalitně strávený společný čas rodiče a dítěte

Program je vnímán jako kvalitní čas strávený s dítětem mimo domov, kde se mohou věnovat společným aktivitám. *„Atmosféra je dobrá, že už se tam známe s nějakými dětmi i dospělými a postupně se seznamujeme s dalšími“*

Prostor pro socializaci dětí i rodičů

Program je rovněž vnímán jako důležitý sociální prvek – pro děti jde často o první příležitost být v kolektivu, učit se pravidlům a reagovat na druhé děti. Rodiče mají možnost sdílet zkušenosti a navazovat kontakty s ostatními rodinami. *„Já bych to popsala jako super program pro maminky s dětmi, kde se maminky i děti učí říkadla, a hlavně se učí socializovat. Učí se, že tam je kolektiv, že se musí nějak chovat, že musí dodržovat nějaká pravidla. A zároveň je to super pro ty maminky. Je to možnost seznámit se s maminkami, který mají třeba podobné děti a podobné problémy.”* Rodiče se zde přirozeně potkávají, sdílí zkušenosti a budují přátelství. Silně patrné je zejména v menších obcích Sedlčanska.

Hodnotná alternativa k digitálním médiím.

Rodiče zdůrazňují, že programy nabízejí vyváženou a přirozenou alternativu k digitálním médiím, která jsou nedílnou součástí dnešního světa. Vnímají je jako „bezpečný prostor“, kde dítě tráví čas smysluplně, v kontaktu s knihami a zároveň v blízkosti rodiče.

Atmosféra programů a organizace

Rodiče v obou regionech velice pozitivně hodnotili atmosféru setkání:

- přátelské prostředí,
- vysoká kvalita vedení knihovnic,
- promyšlené aktivity navázané na knihu,
- uvolněná a stabilní komunita rodičů.

„Cítím se tam moc dobře, je to vážně takové uvolněné a přátelské“. Rozdíly mezi knihovnami byly spíše organizační – v menších obcích mají setkávání ještě více komunitní charakter, menší skupiny účastníků, kteří se dobře znají, a často také zapojení do projektu a jeho programů usnadňuje novým obyvatelům obce integraci do místní komunity. *„Jsem tu nová a knihovna mi moc pomohla poznat ostatní maminky.“* Knihovny ve větších obcích (například Hradec Králové) mají širší nabídku programů a je zde větší variabilita skupin.

Kvalitní vedení a přístup lektorek/knihovnic

Knihovnice jsou oceňovány za laskavý přístup, přípravu aktivit, výběr knih a bezpečné prostředí. *„Knihovnice jsou tady opravdu super, klobouk dolů, co tady předvádějí“.*

“Paní lektorka byla komunikativní, s dětmi to skvěle uměla. Sešla se tam taková, řekněme, věkově různorodá skupinka dětí od ještě nechodících až už po školkové. A ona všechny zvládala a ke každému věděla, jak přistupovat. Měla připravených i potom spoustu aktivit, když už její nějaká část skončila, tak si děti mohly pohrát.“

Flexibilita a dostupnost

Velkým benefitem je dobrovolná účast bez registrace a skutečnost, že program je zdarma a dostupný všem. *„Určitě to, že to je zdarma je určitě velký benefit i to, že to není jakoby povinný, že člověk může přijít, má čas přijde, nemá čas, nepřijde.“*

Tematická pestrost, různorodost programu a **možnost objevovat nové knihy**

Programy jsou často tematicky zaměřené, což umožňuje dětem objevovat nové knihy a rozšiřovat své obzory. *„Témata odpovídají věku dětí a jsou přizpůsobená ročnímu období – nebavíme se v létě o sněhulákovi, což je určitě dobře. Jsou tedy tematicky i časově vhodná pro děti.“*

Kombinace strukturované a volné části programu

Rodiče si cení, že program začíná společnými aktivitami (čtení, říkadla), které dávají setkání řád, a následně pokračuje volnou tvořivou částí, kde si děti mohou vybrat aktivitu podle zájmu. *„Myslím si, že i takhle rodiče jsou spokojení, že každá část vyhovuje jiným dětem. Někteří neradi se zapojují třeba do básniček, tak to třeba nikdo nemusí. Zas naopak některé holčičky to milují, tyhlety, básničky, písničky. Takže si myslím, že to je tak namíchaný různý ty aktivity, že si tam pokaždý najde ten rodič s dítětem něco, co ho baví.“*

Přínosy projektu pro rodiče i děti

Rozhovory napříč oběma regiony potvrdily, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je rodiči i knihovníky vnímán jako **přínosná aktivita**, která propojuje rozvoj dítěte, společně strávený čas, podporu čtenářství a dlouhodobý vztah ke knihovně. Programy představují **stabilní a významně pozitivní prvek v životech rodin s dětmi do 3 let.** Přínosy se objevují konzistentně napříč rozhovory a potvrzují se i v následném kvantitativním šetření.

„Program přispívá k jejímu všestrannému rozvoji. Třeba u divadla se na místě někdy ani nezapojovala – hlavně když byla menší. Neodpovídala na otázky nebo prostě nereagovala. Ale pak třeba doma odpoledne, nebo až druhý den, si na to vzpomněla a začala o tom vyprávět. A teď poslední dobou se mi moc líbí, že si doma hraje na divadlo – rozdává nám nástroje, začíná písničkou, co se vždycky zpívá na začátku, a říká: ‚Posaďte se, teď to začne.‘“

Přínosy pro děti

Mezi nejčastěji uváděné přínosy patří:

Podpora vztahu ke knihám a rozvoj předčtenářských dovedností

- Děti si vytvářejí přirozený a radostný vztah ke knihám – bez tlaku, spontánně.
- Sahají po knihách samy, berou si je jako běžný předmět dne.
- Kniha se stává „přirozenou součástí dne“, podobně samozřejmou jako hračka.
- Zvyšuje se jejich motivace číst si doma i chodit do knihovny.

Jedním z nejvýraznějších přínosů je posilování vztahu dítěte ke knihám. Děti se učí pracovat s knihou, mají zájem o obrázky, říkanky, později i o kratší příběhy. Rodiče často uváděli, že projekt je pro ně impulzem číst častěji, pravidelněji a zapojovat děti aktivněji. *„Chodíme do knihovny od mala, děti to tu milují a knížky doma chtějí pořád.“ „Najednou si sám vybere knížku a chce, abych mu četla.“*

Rodiče považují čtení a knihy za zásadní pro rozvoj řeči, myšlení, fantazie a budoucí školní úspěšnost dítěte. Knihy zároveň vnímají jako hodnotný společný čas a jako zdravou alternativu k digitálním médiím. *„Určitě mají knížky rádi, berou prostě knížku jako jiné děti vezmou třeba do ruky telefon.“*

Motivace rodičů vychází z praktických zkušeností – děti, kterým se čte, podle nich lépe mluví, lépe se soustředí a mají bohatší slovní zásobu. *„Vidím velký rozdíl mezi ním a dětmi, které si neprohlížejí knížky. Má širokou slovní zásobu, všechno si pamatuje, spojuje obrázky a příběhy. Čtení mu strašně pomohlo v rozvoji řeči.“*

Budování vztahu dětí ke knihovně – knihovna jako bezpečné a komunitní prostředí

Programy v projektu významně přispívají k tomu, že děti vnímají knihovnu jako přirozené, bezpečné a příjemné místo, kde se cítí vítané a kam se těší. Tento vztah vzniká spontánně díky častým návštěvám, známým rituálům a kontaktu s knihovnicí.

Klíčové přínosy

- **Vytváření návyku pravidelných návštěv knihovny**: děti si postupně zvykají na to, že knihovna je místem, kam se chodí pravidelně. Očekávají další setkání, znají prostředí i lidi a knihovna se stává součástí jejich pravidelného programu.
- **Knihovna jako bezpečný prostor**: opakované návštěvy a stálá přítomnost stejné knihovnice budují důvěru a stabilitu. Děti znají prostředí, orientují se v něm a chovají se zde uvolněně.
- **Knihovna jako komunitní místo**: děti zažívají knihovnu jako místo setkávání s dalšími dětmi, rodinami a „známými tvářemi". Vnímají ji jako prostor společného objevování, nejen jako místo pro půjčení knih.
- **Dlouhodobý pozitivní vztah**: díky programu berou děti knihovnu jako místo, kde je čeká příjemný zážitek, nové podněty a kam chtějí chodit i mimo program.
- **Samostatnost v knihovně:** starší děti se začínají po knihovně pohybovat samostatněji, vybírají si knihy, komunikují s knihovnicí a postupně zvládají pobyt bez neustálé přítomnosti rodiče.

Co uváděli rodiče: *„Že chce chodit sama dobrovolně do knihovny, že když jdeme kolem, sama řekne, jestli si půjdeme něco půjčit." „Berou knihovnu jako druhý domov, něco příjemného, kam chodí rády pro knížky." „Jdeme do knihovny," tak už ví, co se tam bude dít, a už tam prostě chce jet, protože ví, že ho to baví"*

Rozvoj pozornosti a soustředění

- Děti se postupně učí v klidu sedět, naslouchat příběhu a reagovat na děj.
- Rozvíjí se schopnost udržet pozornost – od krátkých chvil k delšímu příběhu.
- Navazující aktivita (tvoření, hra) pomáhá udržet koncentraci a propojit příběh s činností.
- U dětí se rozvíjí trpělivost, čekání na svůj prostor a respektování pravidel.
- Schopnost naslouchat a soustředit se následně přenáší do školkového a školního prostředí.

Co uváděli rodiče: *„Já jsem to viděla takhle s tou naší K., že ten rok a půl, že už se vyloženě aktivně účastní toho programu, že už tu pozornost udrží, že už chápe, co po ní bude někdo chtít." „Naučila se v klidu sedět a poslouchat příběhy, což je důležité pro školu." Tu soustředěnost nebo takovou tu schopnost udržet pozornost si myslím, že má z toho programu."*

Rozvoj slovní zásoby a vyjadřovacích schopností

Jak program podporuje jazykový rozvoj:

- Společné čtení a poslech příběhů obohacuje děti o nová slova.
- Diskuse s knihovnicí a zapojení do aktivit po čtení podporují schopnost souvisle mluvit.
- Pravidelná účast posiluje jistotu v komunikaci a odbourává ostych.

Co uváděli rodiče: *„Syn má už velmi bohatou slovní zásobu. Když se potkáváme s lidmi, kteří ho moc neznají, často pozitivně hodnotí, jak dobře na svůj věk mluví. Jak se mu slovní zásoba postupně rozšiřuje, rozvíjí se i jeho myšlení. Je potom velmi rozvyprávěný a myslím, že knihy na to mají velký vliv." „Třeba já jsem jako dítě byla dyslektik, takže pro mě bylo čtení velký problém. A ony s něčím takovým vlastně nemají problém. Ony mají i ve škole hezké známky."*

Sociální dovednosti a komunikace s vrstevníky

- Společné čtení a tvoření vytváří prostředí, kde děti spolupracují a komunikují.
- Opakované setkávání buduje pocit bezpečí a důvěry.
- Děti se postupně učí sdílet, respektovat ostatní a fungovat podle kolektivních pravidel.
- Program pomáhá překonávat ostych a podporuje samostatnost.

Co uváděli rodiče: *„Jsou v klidu, soustředí se a učí se fungovat společensky – i ta nejmladší, i když je malinká, chápe pravidla programu. Je to úžasná příležitost učit se fungovat společně s ostatními dětmi od malička."*

Rozvoj čtenářských rituálů

Projekt poskytuje rámec, díky němuž se doma vytvářejí pravidelné čtenářské návyky.

- Děti očekávají další návštěvy knihovny a novou knihu.
- Půjčené knihy propojují domov a knihovnu.
- Rodiče čtou častěji, což dále posiluje vztah dítěte ke knihám.
- Rozmanitost forem čtení (večerní čtení, Albi tužka, audioknihy) rozšiřuje čtenářský svět dítěte.

Co uváděli rodiče: *„Zvykli si na knihy a čtení“ „Program nás „nutí“ knihovnu navštěvovat a díky tomu knížky pořád točíme“*

Motorika, tvořivost a praktické dovednosti

- Tvoření, práce s lepidlem, modelování a výtvarné aktivity posilují jemnou motoriku.
- Děti si zkoušejí nové materiály a techniky – některé poprvé právě v knihovně.
- Cvičí se šetrné zacházení s knihou („kniha je půjčená“).

Co uváděli rodiče: *„Je to šikovný na ty ruce, že se tam něco vyrábí.“* “*Dceři se teď moc líbí tvořivé aktivity – malování vodovkami, razítka… A mně přijde skvělé, že se ten nepořádek neděje doma, ale v prostoru, který je na to připravený. Takže jo – knihovna rozhodně není jen o knížkách.“*

Přínosy projektu pro rodiče

Rodiče vnímají projekt jako důležitý podpůrný prvek rodičovství. Nabízí jim inspiraci, komunitu, kvalitní čas s dítětem i větší jistotu v práci s knihami.

Kvalitní společný čas rodiče a dítěte

- Programy poskytují možnost věnovat se dítěti v klidném, nerušeném prostředí mimo domov
- Čtení, zpívání a tvoření zajišťují „kvalitní a strukturovaný čas“, který rodiče doma často postrádají.

„Pro mě je to jakoby primárně o tom času s těma dětma, kvalitnější společný čas.” „Určitě je dobře, že knihovny takový program nabízejí. Za mých mladých let to nebylo, to byly vždycky jenom takové suché přednášky a tohle je takové interaktivnější. Dětem přibližují ten svět knížek a přijde mi, že na rozdíl od těch počítačových věcí tady je i ta interakce a ty mezilidské vztahy“.

Inspirace pro domácí čtení a práci s knihou

- Rodiče získávají nové nápady, říkadla, zpěv, dovednosti pro domácí čtení.
- Zlepšuje se jejich jistota v práci s knihou – jak číst, jak zapojit dítě.
- Možnost doporučení knihovnicemi je velmi ceněná.

„A zase třeba získat nějaké nové náměty, jak na knížky, tak i na nějaké aktivity a tvoření.“

Sociální kontakt a komunita rodičů

- Programy poskytují prostor pro sdílení zkušeností a setkání s podobně naladěnými rodiči.
- V menších obcích vzniká stabilní komunita pravidelných návštěvníků.
- Rodiče oceňují možnost mluvit o výchově, vývoji dítěte a sdílet běžné starosti.

„Je to zároveň je to super pro ty maminky. Je to možnost seznámit se s maminkami, který mají třeba podobné děti a podobné problémy.”

Podpora rodičovských kompetencí

- Rodiče získávají jistotu v tom, jak dítě vést k čtení a jak s ním pracovat v raném věku.
- Projekt posiluje jejich vnímání knihovny jako místa podpory rodičovství.
- Potvrzuje jim význam čtení v raném dětství.

„Máme to tak, že do knihovny nechodíme jen kvůli knížkám, ale i hrát si a tvořit. Knížky jsou samozřejmě moc hezké a fajn, ale knihovna je i prostor pro setkávání s ostatními maminkami a dětmi.“

Pozitivní vztah celé rodiny ke knihovně

- Knihovna se stává přirozenou součástí života rodiny.
- Rodiče začínají navštěvovat knihovnu pravidelně – někdy i poprvé v životě.
- Díky projektu vzniká dlouhodobý návyk návštěv knihovny.

„Já myslím, že kdybychom nechodili na ten program, že bychom do té knihovny zas tak moc nechodili.“

Nízká bariéra vstupu a flexibilita

- Program je zdarma, blízko domova a bez registrace – rodiče to výrazně oceňují.
- Je přístupný i rodičům, kteří by placené aktivity nevyužili.

„Knihovna je skvělý prostor pro setkávání. U nás v knihovně se k tomu přidaly i deskové hry, takže se s maminkami potkáváme nejen s dětmi, ale i při dalších aktivitách. A to všechno zadarmo – což je podle mě skvělé.“

Bariéry a limity projektu

Kvalitativní rozhovory ukázaly, že ačkoliv je projekt *S knížkou do života (Bookstart)* rodiči i knihovnicemi hodnocen velmi pozitivně, existuje několik bariér, které mohou omezovat účast rodin na akcích nebo snižovat potenciální dopad programů. Níže jsou shrnuty hlavní okruhy překážek – od informačních a organizačních po ty, které vycházejí z nastavení rodinného života či vnímání knihoven.

Informační bariéry a obavy z účasti

Nedostatečné povědomí o projektu

Někteří rodiče (zejména nově přistěhovalí nebo matky prvních dětí) uváděli, že o programu dlouho nevěděli. Informace se šíří převážně ústně a prostřednictvím knihovny, ale ne všude funguje jasná a dostupná komunikace. *„Mnozí rodiče o programu vůbec nevědí, web a PDF nejsou přehledné."*

Přetrvávající mýty o vhodnosti projektu pro děti, které ještě neumějí číst

Účastníci programu uváděli příklady rodičů ze svého okolí, kteří se domnívají, že dítě musí být starší a musí umět číst, aby dávalo smysl do knihovny chodit. *„Když dítě ještě nečte, není důvod chodit do knihovny."*

Obavy z chování dětí

Účastníci programů v rámci projektu tlumočili obavy části rodičů ze svého okolí (někteří i z vlastní zkušenosti) ohledně zvládání chování dítěte v průběhu programu. Obavy se týkaly toho, že jejich dítě bude „příliš živé", naruší program nebo nebude schopné sedět a poslouchat a pro ně to bude příliš náročné. *„Mají představu, že děti budou hodinu sedět a poslouchat… a bojí se, že to nezvládnou."* *„Bojí se, že dítě tam bude dělat „čurbes".*

Tato představa neodpovídá skutečné podobě programů, ale může odrazovat zejména ty rodiče, kteří nemají zkušenost s knihovnou nebo jinými skupinovými aktivitami.

Organizační a časové bariéry

Nedostatek času a pracovní povinnosti

Nejčastější překážkou jsou časové možnosti rodin. Dopolední termíny jsou problematické zejména pro pracující rodiče a otce. *„Já jsem se třeba už začala chodit do práce, neměla jsem tolik času."*

Nevhodný čas ve vztahu k jiným kroužkům

Program často koliduje s odpoledními nebo dopoledními aktivitami starších dětí (plavání, cvičení, školka, logopedie) – to se týká výrazně častěji starší skupiny dětí ve věku 3-6 let.

Nízká frekvence programů

U dětí ve věku 3–6 let někteří rodiče uváděli, že měsíční frekvence je nedostatečná – ztěžuje budování návyku i budování vztahů.

Sezónnost návštěvnosti

V létě klesá účast, protože rodiny tráví čas venku; v zimě je naopak přeplněno. *„V horkém létě se nám do knihovny občas ani nechce." „V zimě je to intenzivnější."*

Bariéry vztahující se k prostředí knihovny

Vnímání knihovny jako „tichého prostoru"

Někteří rodiče si nedokážou představit, že malé děti se mohou v knihovně aktivně zapojovat, zpívat či tvořit. *„Mají pocit, že by se děti v knihovně nudily."*

Pocit, že program není dost „strukturovaný", nebo že je naopak „příliš klidný"

Část rodičů očekává rychlejší nebo akčnější aktivity, které znají z placených kroužků (plavání, cvičení, hudební škola).

Sociální a psychologické bariéry

Obavy z neznámého prostředí

Pro některé rodiče, zejména ty introvertnější, nebo začínající maminky může být obtížné přijít do nové skupiny bez předchozí zkušenosti.

Nízké sebevědomí rodičů ohledně práce s knihou

Někteří rodiče, zejména ti, kteří sami nečtou, mají pocit, že „knihovna není pro ně“ nebo že sami nejsou „dostatečně čtenářští“.

Sociální srovnávání a obavy z hodnocení

Část rodičů se může obávat „hodnocení “ od ostatních – jak dítě zvládá aktivitu, jak se chová, jak je „šikovné“.

Bariéry specifické pro zapojení otců

Ačkoliv otcové, kteří se účastní, hodnotí program pozitivně, jejich zapojení zůstává výjimečné. Hlavní překážky:

- pracovní vytížení a dopolední termíny,
- menší zájem o knihy a čtení („muži čtou méně“),
- genderové stereotypy (knihovna jako „ženský prostor“),
- preference jiných aktivit (sport, venkovní činnosti).

„Museli by to být tatínci, kteří mají rádi akce pro děti… můj manžel by tam nešel ani náhodou.“

Omezení ze strany knihoven

Velikost skupin

Skupiny nad 12–15 dětí zhoršují organizaci a soustředění – rodiče uváděli, že ideálních je cca 10 dětí.

Prostorové limity

Malé knihovny často nemají prostor pro pohybovou nebo tvořivou část programu.

Personální kapacity

Program stojí na motivaci a kreativitě konkrétní knihovnice/knihovníka – když se změní personál, program se může proměnit.

Limity vyplývající z věku dětí

Věková různorodost

V některých knihovnách se prolínají děti ve věku 0–3 roky i starší sourozenci, což zvyšuje rozdíly v tempu a potřebách.

Nástup do školky a změna denního režimu

Po 3. roce věku dochází k přirozenému poklesu účasti, protože děti nastupují do školky a účastní se dalších volnočasových aktivit.

Specifická cílová skupina

Z rozhovorů i kvantitativní části vyplynulo, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* nejčastěji oslovuje vzdělanější rodiče s vyšším kulturním kapitálem a s aktivním zájmem o rozvoj dítěte. Jedná se převážně o maminky, které:

- pravidelně čtou svým dětem,
- samy mají pozitivní vztah ke knihám,
- aktivně vyhledávají rozvojové aktivity,
- jsou zvyklé navštěvovat knihovny a podobná veřejná místa,

- mají dostatečné kompetence a jistotu ve vztahu k práci s knihami.

Projekt méně oslovuje rodiče s nižším vzděláním, nižším socioekonomickým statusem nebo rodiče, kteří sami nemají ke knihám pozitivní vztah.

Tito rodiče mohou mít:

- nižší povědomí o projektu i o službách knihovny,
- menší důvěru v instituce,
- pochybnosti o vhodnosti knihovny pro malé děti,
- nižší čtenářské zkušenosti,
- vyšší obavy z chování dítěte nebo vlastních kompetencí,
- omezené časové možnosti (směnný provoz, práce o víkendech…).

Z rozhovorů vyplynulo také to, že řada stávajících účastnic sama tuto bariéru vnímá:

„Myslím, že chodí spíš maminky, kterým záleží na rozvoji dětí. Ti, co moc nečtou nebo nemají čas, sem nepřijdou.“ „Jsou to rodiče, kteří se svým dětem opravdu věnují. Ti ostatní o tom možná ani neví.“

Shrnutí bariér a limitů

Projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je široce oceňovaný, ale jeho dopad může být omezen:

- nedostatečnou informovaností o projektu,
- časovou dostupností (zejména dopolední termíny),
- nízkou frekvencí programů (zejména u starších dětí),
- obavami rodičů z chování dětí v knihovně,
- genderovým nastavením péče, což brání vyššímu zapojení otců,
- omezeným zapojením rodičů s nižším vzděláním a socioekonomickým statusem,
- kapacitními a prostorovými podmínkami (zejména menších knihoven).

Tyto bariéry nepředstavují nedostatky projektu jako takového, jde spíše o oblasti, kde mohou knihovny či koordinátoři programu cíleně posílit komunikaci, flexibilitu a podporu rodin.

Shrnutí

Rozhovory s rodiči potvrdily, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je pro rodiny s dětmi do tří let významnou a vysoce ceněnou aktivitou. Rodiče jej vnímají jako bezpečný, klidný a smysluplný program, který podporuje rozvoj dítěte v celé řadě oblastí — od řeči a pozornosti až po socializaci a budování vztahu ke knihám a čtení.

Projekt zároveň významně posiluje vazbu rodin ke knihovnám, vytváří přirozený prostor pro socializaci dětí i rodičů a přispívá k vytváření pravidelných čtenářských návyků. Knihovnám se tak daří podchytit malé a potenciální čtenáře již v tom nejmladším věku a navázat s nimi dlouhodobý vztah. Knihovny zároveň posilují svou roli otevřeného komunitního centra.

Velmi pozitivně je hodnocena také osobnost a odbornost knihovnic/knihovníků, lektorek/lektorů programů a vyvážená obsahová a tematická skladba programů, stejně jako forma, která kombinuje čtení, divadlo, pohyb, zpívání a tvoření.

Současně se ukazuje, že programy nejčastěji oslovují rodiče, kteří mají ke knihám blízko, méně pak zasahují rodiče-nečtenáře či rodiny s nižším vzděláním a kulturním kapitálem. Přesto je jeho celkové hodnocení rodiči jednoznačně velmi vysoké a projekt je vnímán jako přínosná, obohacující a významná součást rané péče o dítě.

Zjištění z rozhovorů s knihovníky

Profil knihoven a knihovníků zapojených do projektu

Rozhovory probíhaly s knihovnicemi/knihovníky z různých prostředí malých i středně velkých knihoven, které se lišily jak velikostí obce, tak kapacitními možnostmi. V menších obcích knihovna často funguje jako jediné komunitní centrum a místo setkávání rodičů s dětmi. Ve městech je program zasazen do širší nabídky ostatních kulturních aktivit.

Knihovnice/knihovníci, které se programu věnují, mají různý profesní profil — od zkušených dětských knihovnic/knihovníků s knihovnickým vzděláním až po knihovnice „srdcařky", které se k dětem dostaly díky zkušenosti z mateřství nebo pedagogické praxe. Společným jmenovatelem je vysoká míra osobního nasazení a motivace. Program je často budován jejich iniciativou a zájmem o nejmenší děti. *„Smyslem je rozvíjet čtení, čtenářské dovednosti od prvního věku dítěte, aby měly možnost dostat se do styku s knížkou, dostat se do knihovny."*

Kontext a vznik programů v rámci projektu v praxi knihoven

V rámci rozhovorů knihovnice/knihovníci popsali rozvoj programů Bookstart od začátku až po současnost. Začátky často provázela nejistota a obava, jak pracovat s „miminky". Také zájem rodičů býval zpočátku kolísavý a knihovnice/knihovníci hledali vhodnou podobu programu, která bude respektovat vývojové potřeby dětí ve věku 0–3 roky.

Typický vývoj:

Od jednorázových setkání → ke stálým skupinám rodičů a dětí.

Od pasivního zapojení → k aktivní spolupráci rodičů (vedení aktivit).

„Na začátku jsem si říkala, že dělat programy pro mimina je nesmysl. Dnes už vím, že to smysl má."
„Nejdřív jsem si říkala – co budu dělat s miminky? Ale ukázalo se, že to funguje překvapivě dobře."

Postupně se však programy staly stabilní součástí nabídky a pro některé knihovny představují jeden z pilířů práce s rodinami. Přispívá k tomu dlouhodobá systematická podpora SKIP a také to, že program pomáhá knihovně být viditelnou a aktivní institucí ve veřejném prostoru.

Podoby a organizace programů v rámci projektu

Podoba programu se napříč knihovnami liší, ale sdílí několik klíčových charakteristik:

- interaktivní formát práce s knihou (říkadla, zpívání, dramatizace, vyprávění krátkých příběhů),
- zapojení pohybových aktivit (motorika, rytmus, pozornost),
- tvořivé aktivity dle kapacit knihovny,
- tematické bloky navázané na roční období nebo vybraný titul,
- rituály (úvodní píseň, pozdrav, rozloučení), které dětem pomáhají ukotvit průběh setkání.

V menších knihovnách má program spíše komorní, osobní a komunitní charakter. Ve větších knihovnách je strukturovanější a obvykle doplněný o více prvků (scénické čtení, výtvarné dílny, práce na stanovištích).

Knihovny se liší tím, jak často u nich program probíhá. Frekvence programu se pohybuje od týdenního setkávání až po jednorázové akce během roku. Nízká frekvence je vnímána jako omezení zejména u skupiny starších dětí (3–6 let).

Vnímání smyslu a dopadu projektu z perspektivy knihovnic/knihovníků

Knihovnice/knihovníci vnímají program jako důležitý nástroj rozvoje nejmenších dětí a zároveň jako důležitý most mezi rodinou a knihovnou. *Projekt S knížkou do života (Bookstart)* pomáhá rodičům

znovuobjevovat význam čtení jako společného zážitku. Rodiče se učí být při čtení s dítětem aktivními partnery. Společné čtení je víc než pouhé čtení. Knihovnice/knihovníci vnímají čtenářské rituály jako **základ komunikace mezi rodičem a dítětem, který podporuje jazykový i emoční vývoj**. *„Rozvíjí slovní zásobu, empatii i schopnost klást otázky.“* “*Když čtete dítěti nahlas, vzniká mezi vámi rozhovor. Vy víte, co chápe, co ho zajímá, a můžete na to reagovat. To žádný přístroj nenahradí.“*

Projekt podle nich:

- podporuje ranou čtenářskou gramotnost a četbu v rodinách,
- pomáhá budovat pozitivní vztah ke knihovnám od nejútlejšího věku,
- představuje první krok k pravidelnému využívání knihovny i v pozdějším věku,
- umožňuje knihovně aktivně vytvářet komunitu a posilovat vazbu s rodiči.

Knihovnice/knihovníci zdůrazňují, že děti, které program navštěvují, se k nim často vracejí i později — zpravidla s větším zájmem o knihy, výpůjčky i knihovní prostředí. Projekt pomáhá předcházet situaci, kdy dítě poprvé přijde do knihovny až ve školním věku.

Rodiče a jejich motivace

Z výpovědí knihovnic /knihovníků vyplývá, že programy využívají zejména rodiče:

- s vyšším vzděláním,
- s pozitivním vztahem ke čtení,
- kteří aktivně hledají podnětné aktivity pro děti,
- kteří již mají ke knihovně vztah (buď jako čtenáři, nebo jako návštěvníci jiných akcí).

Některé knihovnice/knihovníci popisují, že programy přitahují zejména rodiče, kteří „už mají cestu ke knihám otevřenou“, zatímco rodiče-nečtenáři nebo rodiče ze sociálně slabšího prostředí se účastní méně často. Pro knihovny je velice obtížné tuto cílovou skupinu oslovit a v projektu udržet. *„Chodí rodiče s vyšším vzděláním nebo ti, co sami čtou – a nabalují se na ně ostatní.“ „Kdo sám nečte, necítí potřebu číst dětem. Tam je těžké prorazit.“*

Knihovnice/knihovníci také popisují, že se jako motivace rodičů objevuje potřeba:

- sociálního kontaktu pro rodiče i děti,
- inspirace pro domácí aktivity,
- strávení času mimo domácnost,
- posílení vztahu dítěte ke knihám strukturovanou formou.

Komunitní a sociální rozměr programů v projektu

V menších obcích jsou programy v projektu často jednou z mála dostupných volnočasových a rozvojových aktivit pro rodiny s nejmenšími dětmi. V menších obcích jde často o maminky, které se znají mezi sebou, např. z pískoviště. Knihovna zde funguje jako přirozené komunitní centrum — rodiče se seznamují, sdílejí zkušenosti a navazují přátelské vztahy. *„Ve větších městech mají lidé i jinou zábavu, ale u nás na vesnici je to jiné – tady je každé setkání důležité. Program s nejmenšími je pro nás hlavně krásnou příležitostí potkávat se.“* Pro mnohé maminky je to jediná pravidelná příležitost k setkávání s jinými rodiči.

Knihovnice/knihovníci popisují, že programy vytvářejí bezpečné a otevřené prostředí, kde se rodiče cítí vítáni a kde mohou navázat pravidelný kontakt s ostatními. V některých obcích program funguje jako „komunitní klub“ — rodiče přinášejí nápady, pomáhají s organizací a setkání mají atmosféru vzájemného porozumění.

„Řekla bych, že dneska jsou maminky informovanější, chodí i na víc klubíků, na více poboček, i do hlavní knihovny. Některé si to doslova „vyzobávají". Je to pro ně místo setkání, kde se můžou potkat s ostatními maminkami. My vaříme čaj, kávu, mají místo, kde se můžou lidsky sejít a nikdo po nich nic nechce – ani platit vstupné, ani se objednávat."

Spolutvorba programu a zapojení rodičů

Řada knihovnic zdůrazňuje, že programy jsou úspěšné zejména tam, kde jsou založeny na aktivní účasti rodičů, kde se rodiče aktivně zapojují: čtou, zpívají, tvoří, drží maňásky, pomáhají s dětmi. Mezi rodiči se vytváří vzájemná podpora a sdílení (peer learning) – inspirují se navzájem a přinášejí nové nápady, nejsou jen pasivními posluchači.

Projevuje se to formou:

- společného zpěvu a říkanek,
- práce s knihou přímo během setkání,
- pomoci při tvořivých aktivitách,
- návrhů na témata programů,
- zapojení rodičů s určitou odborností (učitelky, logopedky, výtvarnice…).

V mnoha knihovnách se program rozvíjí směrem ke spolutvorbě obsahu rodiči. Tento model zvyšuje pocit sounáležitosti a sdílené odpovědnosti – rodiče se stávají partnery knihovny. Program se tak přirozeně proměňuje v komunitní platformu pro setkávání, inspiraci a vzdělávání.

Aktivní role rodičů posiluje jejich vztah ke knihovně a zvyšuje udržitelnost projektu. Knihovnice/knihovníci oceňují, že rodiče přinášejí vlastní nápady, rekvizity nebo materiál na tvoření.

„Na začátku rodiče jen seděli. Dnes vedou části programu, pomáhají s dětmi a přinášejí vlastní nápady." „Rodiče si navzájem připravují aktivity – to je pro mě největší úspěch programu."

Fungující principy programů (co se osvědčilo)

Rozhovory potvrdily několik prvků, které jsou klíčem k fungování programu:

- hudba, rytmus a zpívání, které vtahují děti do děje,
- říkadla a opakování, která pomáhají udržet pozornost,
- maňásci, rekvizity, divadélko, které podporují vizualizaci příběhu,
- kratší dynamické aktivity, přizpůsobené krátké pozornosti dětí,
- tvořivé aktivity, které podporují motoriku a rozvoj jemných dovedností,
- prostor na volnou hru, která podporuje socializaci.

Knihovnice/knihovníci se shodují, že úspěch programu je silně závislý na osobním přístupu, kreativitě a nasazení vedoucího/lektora programu. *„Stačí, aby maňásek promluvil – a hned je ticho." „Máme rituál přivítání, kdy děti prochází bránou – a to je baví pokaždé."*

Dopady projektu z pohledu knihovníků

Na děti

- rozvoj řeči, slovní zásoby, pozornosti a porozumění,
- snazší přechod do školky, školy,
- lepší orientace v příběhu a práci s knihou,
- posílení sociálních dovedností, adaptace na kolektiv,
- větší jistota a zapojení v průběhu roku,
- přirozené budování vztahu ke knihovně a knihám.

„Děti, které prošly Bookstartem, bývají ve školce „klidnější a soustředěnější“. „Děti, které k nám chodily od malička, se dnes ve škole umí soustředit a mají rády knížky.“

Na rodiče

- získávání inspirace pro domácí čtení,
- posílení kompetencí ve vedení aktivit,
- sdílení zkušeností s ostatními rodiči,

„Rodiče se učí, že dítě vnímá příběh už od miminka – a vidí, že to funguje.“ Je to i o rodičích – společný zážitek je nejvíc.“

Na knihovnu

- vyšší návštěvnost a aktivní využívání služeb,
- posílení role knihovny jako komunitního centra,
- dlouhodobé budování vztahu s rodinami,
- zlepšení viditelnosti knihovny v obci.

„Dnes už mi sem vodí děti maminky, které sem chodily samy jako malé.“

Bariéry a limity projektu (z pohledu knihovníků)

Knihovnice/knihovníci upozorňují na několik praktických omezení:

- prostorová omezení (malé místnosti, nemožnost tvoření),
- vysoká nebo naopak nízká účast (kolísání dle sezóny),
- nerovnoměrná věková skladba skupiny,
- nízká metodická jistota u nejmenších dětí, zejména pokud knihovníci nemají pedagogické vzdělání,
- časová náročnost přípravy — často probíhá mimo pracovní dobu,
- nízké zapojení otců,
- omezený dosah na rodiče-nečtenáře nebo rodiny s nízkým kulturním kapitálem,
- konkurence placených kroužků u starších dětí.

Knihovnice/knihovníci také popsali tlak některých rodičů na zapojení témat spojených se známými televizními a mediálními tituly (např. Tlapková patrola), která ne vždy odpovídají literárně-výchovnému záměru programu.

Potřeby knihoven a návrhy na zlepšení

Z rozhovorů vyplynulo několik oblastí, kde knihovny potřebují větší podporu:

- metodické materiály a scénáře pro práci s věkem 0–3 roky,
- sdílení dobré praxe mezi knihovnami,
- stabilnější finanční a personální rámec,
- možnost školení a supervizí (logopedie, práce s nejmenšími dětmi),
- posílení propagace programu v obci,
- podpora zapojení otců a sociálně slabších rodin,
- vhodnější prostory nebo vybavení pro tvořivé aktivity.

„Ráda bych měla místnost, kde bych se o děti nemusela bát – v knihovně se prostě nevejdeme.“ „Je to hrozná práce – večer sedím, hledám písničky, říkadla, aby to nebylo pořád stejné.“ „S malými dětmi se pracuje jinak – teprve se to učím. Většinou, když děti zlobí a já je mírním, tak přestanou – ale tyto malé nepřestanou. Někdy vůbec neposlechnou.“

Shrnutí

Rozhovory s knihovnicemi/knihovníky ukázaly, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* je v praxi velmi ceněný a představuje důležitý nástroj rozvoje čtenářství v raném věku. Představuje přínosy pro děti, rodiče i knihovny samotné. Zároveň vyžaduje systematickou podporu, aby mohl dlouhodobě oslovovat širší spektrum rodin a být udržitelný i v malých knihovnách.

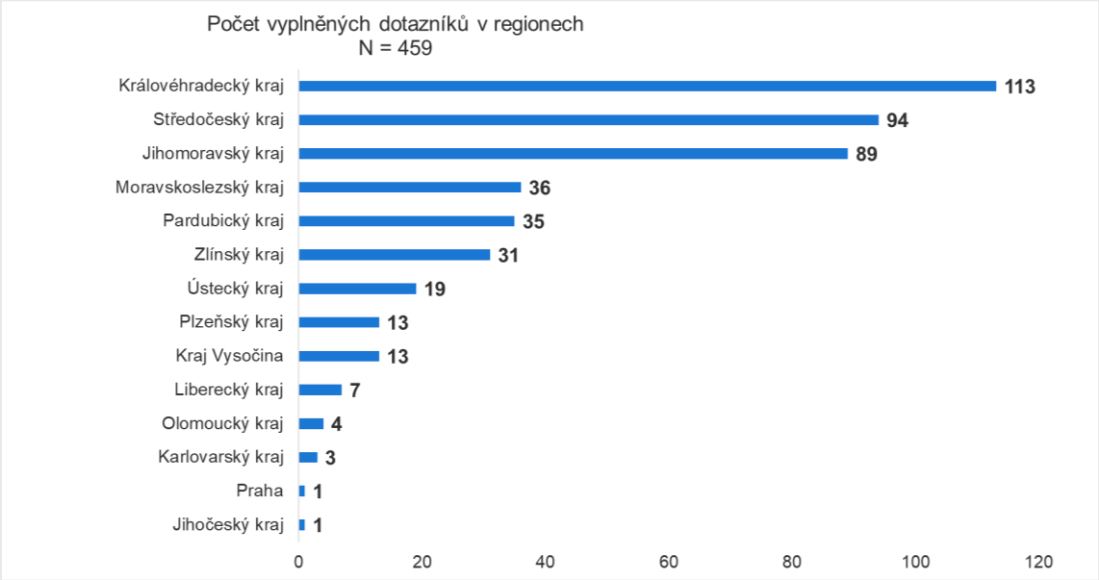
Zjištění z kvantitativní části

Charakteristika vzorku – profil účastníků

Sociodemografické charakteristiky

Do analýzy bylo zařazeno celkem **459 respondentů**, kteří v roce 2025 navštěvovali programy projektu *S knížkou do života (Bookstart)* pro děti ve věku 0–3 roky. V rámci celé ČR je nejvíce dotazníků z Královéhradeckého kraje (113 dotazníků, celkem 25 % z celého vzorku), Středočeského kraje (94 vyplněných dotazníků, celkem 20 %) a Jihomoravského kraje (89 vyplněných dotazníků, celkem 19 %). Dotazníky z dalších krajů se vyskytují v jednotkách procent, některé jen symbolicky (např. Praha a Jihočeský kraj po 1 vyplněném dotazníku). Výsledky naznačují, že program je tedy nejrozšířenější v několika klíčových regionech.

Regionální rozložení

Graf 4.1-1. Počet vyplněných dotazníků – region

V rámci dalšího zpracování jsme se i s ohledem na centra kvalitativních šetření (Královéhradecký kraj a Sedlčany) soustředili již pouze na výsledky za celý vzorek a Královéhradecký region a Středočeský region (Sedlčany). Ostatní regiony jsme i s ohledem na nízké počty vyplněných dotazníků detailněji neanalyzovali.

Věk účastníků

Věkově tvoří účastníci programu Bookstart pro rodiče a děti ve věku 0-3 roky relativně homogenní skupinu. Průměrný věk účastníka je 34 let, zhruba 57 % respondentů je ve věku do 34 let (včetně), 43 % je starších než průměrný věk 34 let. Nejmladšímu účastníkovi bylo 23 let.

Pohlaví

Z hlediska pohlaví tvoří drtivou většinu účastníků ženy (99 %), muži se vyskytují jen zcela marginálně (1 %), v Královéhradeckém kraji dotazník vyplnila celkem 3 % mužů a 97 % žen.

Vzdělání

Z výzkumu vyplývá, že program oslovuje především rodiče s vyšším vzděláním. Celkem 78 % respondentů má vysokoškolské nebo vyšší odborné vzdělání, zatímco 22 % spadá do skupiny nižšího vzdělání (středoškolské, základní apod.).

Ekonomické zařazení

Většina oslovených účastníků programu spadá do kategorie ekonomicky neaktivní – rodičovská dovolená, celkem 74 % z celého vzorku, 14 % pracuje na částečný a 7 % na plný pracovní úvazek, 3 % tvoří OSVČ/podnikatelé a 2 % spadají do kategorie „jiné“. Tyto údaje odpovídají tomu, že program probíhá často v dopoledních hodinách a je určen rodičům malých dětí.

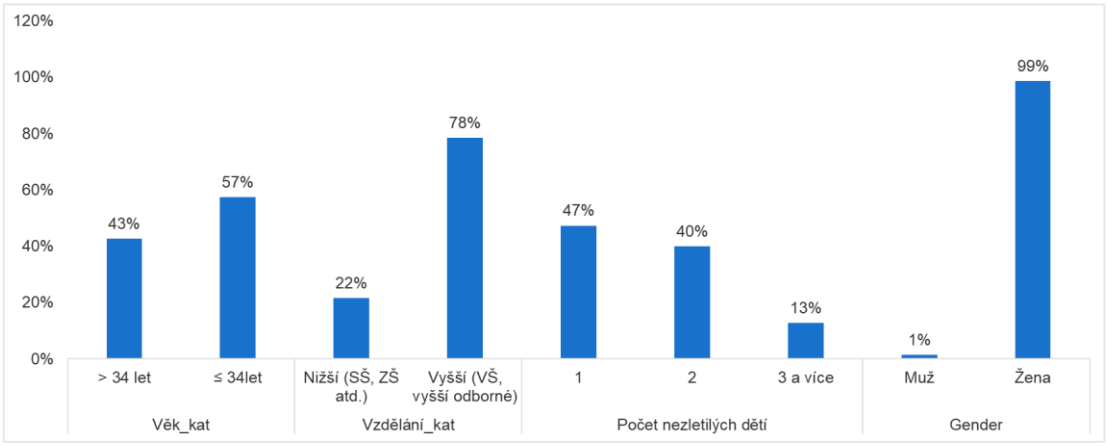
Vztah k dítěti

Programy v projektu *S knížkou do života (Bookstart)* pro děti ve věku 0–3 roky nejčastěji navštěvují matky – tvoří 96–98 % všech respondentek napříč regiony. Otcové, prarodiče nebo jiné pečující osoby se vyskytují jen zcela výjimečně (1–3 %). To potvrzuje, že **programy jsou primárně zaměřeny a přirozeně nejvýrazněji využívány matkami na rodičovské dovolené**, které tráví s dětmi nejvíce času. Regiony se v tomto ohledu prakticky neliší.

V kombinaci s věkovou strukturou to ukazuje na typického účastníka – **mladší, vzdělanou matku na rodičovské dovolené.**

Počet dětí v domácnosti, počet dětí do tří let

Rodinná struktura je převážně „nukleární“. V 47 % domácností žije jedno dítě, ve 40 % dvě děti a ve 13 % tři a více dětí. Pokud se zaměříme na děti ve věku 0–3 roky, 84 % respondentů uvádí, že v domácnosti žije jedno dítě v této věkové kategorii, 13 % má děti dvě a více než dvě děti do tří let se vyskytují jen výjimečně (0 %). Dvanáct respondentů (3 %) uvedlo, že aktuálně doma nemají dítě ve věku 0–3 roky – typicky jde o situace, kdy program navštěvují se starším dítětem nebo došlo k nepochopení otázky. **Z hlediska vztahu k dítěti tvoří naprostou většinu účastnic matky (98 %),** otcové a prarodiče se vyskytují jen ojediněle (po 1 % či méně). **Programy jsou tedy jednoznačně využívány primárně rodiči, zejména matkami.**

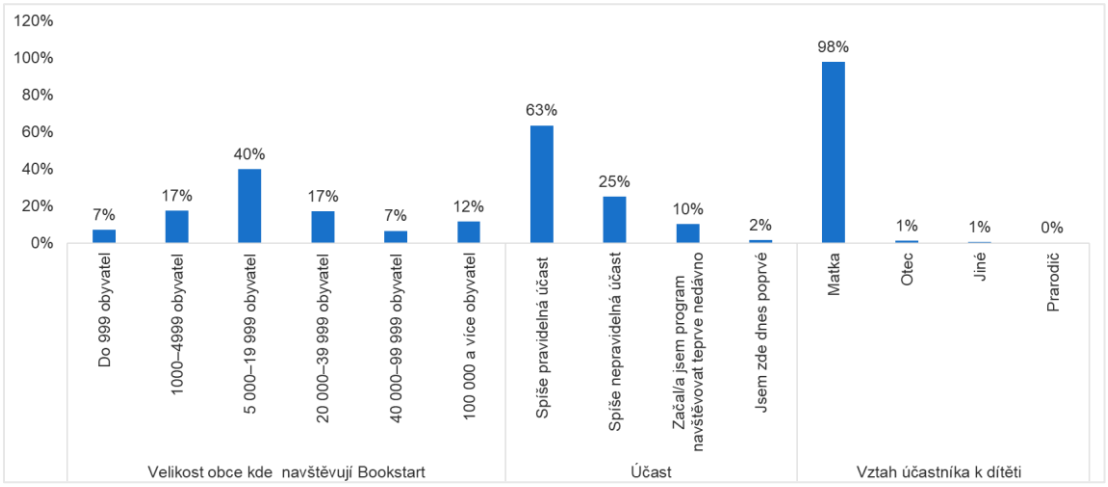

Graf 4.1-2. Charakteristika vzorku 1.

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N = 459)

Velikost místa bydliště a místa, kde navštěvují programy v rámci projektu

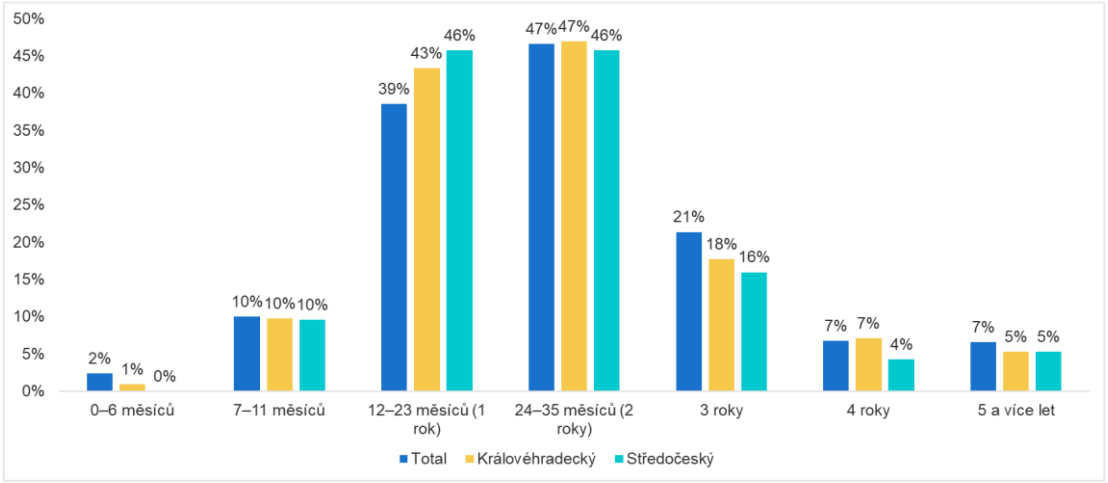
Pokud jde o velikost obce, kde účastníci bydlí, žijí respondenti ve velmi různorodém prostředí. Přibližně 30 % bydlí ve městech s 5 000–19 999 obyvateli, 21 % v obcích s 1 000–4 999 obyvateli a 18 % ve městech s 20 000–99 999 obyvateli. Podíl účastníků z velkých měst nad 100 000 obyvatel je 12 %, podíl účastníků z nejmenších obcí do 999 obyvatel je 19 %. Vzorek tak zahrnuje účastníky z malých venkovských obcí i větších měst.

Graf 4.1-3: Charakteristika vzorku 2

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N = 459)

Podobně různorodá je i velikost obce, ve které respondenti navštěvují knihovnu s programy v projektu S knížkou do života (Bookstart). Nejčastěji jsou to knihovny ve městech s 5 000–19 999 obyvateli (40 %), dále v obcích s 1 000–4 999 obyvateli (17 %) a ve městech s 20 000–39 999 obyvateli (17 %). Knihovny ve velkých městech nad 100 000 obyvatel navštěvuje 12 % dotázaných. Čtyři respondenti uvádějí více odpovědí, program navštěvují ve více typech obcí.

Graf 4.1-4: Věk dětí zapojených v projektu S knížkou do života (Bookstart) 0–3 roky

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Věk dětí, se kterými rodiče programy navštěvují, se koncentruje zejména kolem 1–2 let. Největší skupinu tvoří děti ve věku 24–35 měsíců (2 roky, 33 %) a 12–23 měsíců (1 rok, 24 %). Dále je

zastoupena skupina tříletých dětí (11 %) a dětí ve věku 7–11 měsíců (4 %); věkově mladší děti do 6 měsíců a starší (4 roky, 5 a více let) se vyskytují jen ojediněle. Čtvrtina respondentů (27 %) označila více věkových kategorií, což odráží účast sourozenců na programech.

Účast na programech

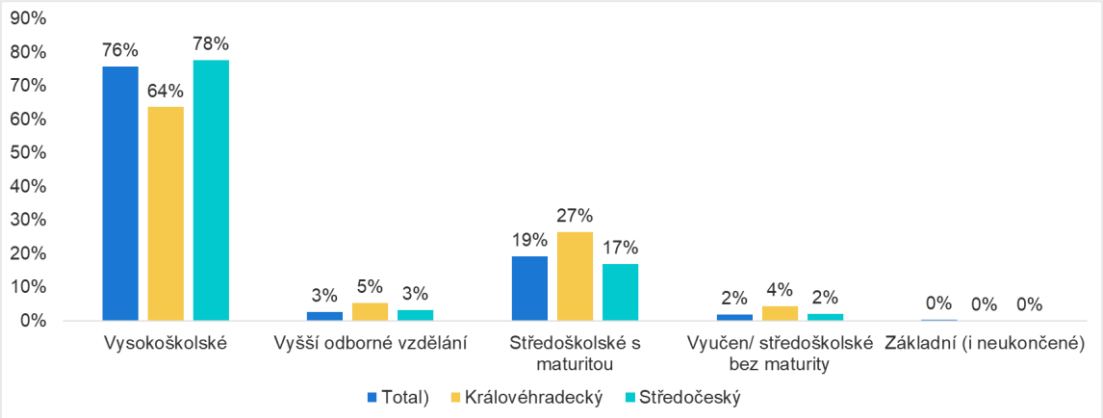
Pokud jde o účast na programech, 63 % respondentů ji hodnotí jako spíše pravidelnou (účast na téměř všech setkáních), 25 % jako spíše nepravidelnou a 10 % uvádí, že program začali navštěvovat teprve nedávno. Jen 2 % byla v programu poprvé. **Program tedy vykazuje vysokou míru stabilní a opakované účasti**.

Nejčastěji se programu účastní 6–9 dětí (53 %) nebo 10–15 dětí (35 %). Menší skupiny do 5 dětí uvádí 9 % respondentů, naopak více než 15 dětí se vyskytuje jen u 3 % odpovědí. To naznačuje, že většina programů probíhá v relativně komorním prostředí, které je vhodné jak pro práci s malými dětmi, tak pro individuálnější přístup.

Regionální odlišnosti vzorku

Struktura respondentů v Královéhradeckém a Středočeském kraji je celkovému vzorku velmi podobná, objevují se však některé dílčí rozdíly. Z hlediska věku jsou všechny tři skupiny prakticky shodné – průměr i medián se pohybují kolem 34–35 let.

Výraznější rozdíly jsou patrné ve vzdělání. V obou krajích převládají vysokoškolsky vzdělané matky, avšak ve Středočeském kraji je jejich podíl ve srovnání s Královéhradeckým vyšší (78 % oproti 64 %), zatímco Královéhradecký kraj má relativně více respondentek se středoškolským vzděláním s maturitou.

Graf 4.1-5: Nejvyšší dokončené vzdělání účastníků projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Z hlediska ekonomické aktivity jsou rozdíly spíše nízké. Ve všech skupinách převažují ženy na rodičovské dovolené (70–79 %), přičemž Královéhradecký kraj má tento podíl nejvyšší a zároveň o něco nižší podíl pracujících na částečný či plný úvazek. Středočeský kraj se strukturou zaměstnanosti blíží výsledkům celkového souboru.

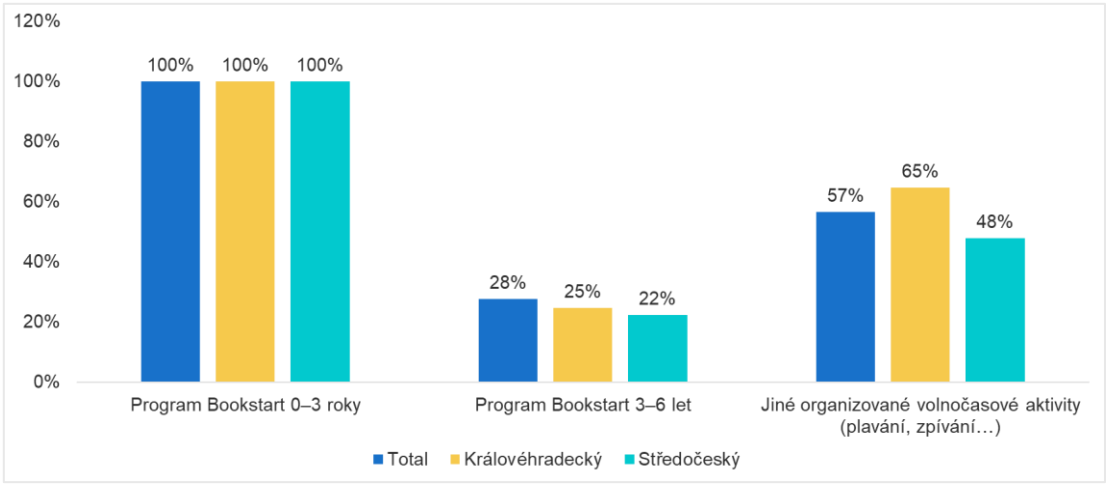
Významnější odlišnosti se objevují ve velikosti místa bydliště. Zatímco v celém vzorku je rozložení mezi obcemi do 5 tisíc obyvatel a městy 5–19 tisíc obyvatel relativně vyrovnané, ve Středočeském kraji jednoznačně dominuje kategorie měst s 5–19 tisíci obyvatel (téměř polovina respondentek). Královéhradecký kraj má naopak silnější zastoupení nejmenších obcí do 4 999 obyvatel. Ve velkých městech nad 100 tisíc obyvatel žije v obou krajích jen malé procento respondentek (ve Středočeském

kraji prakticky nikdo). Počet dětí ve věku
0–3 roky v domácnosti je napříč regiony velmi podobný – ve všech případech dominuje domácnost s jedním dítětem této věkové kategorie, dvě malé děti má přibližně 13–15 % respondentek.

Celkově lze říci, že krajské vzorky se od celkového souboru liší spíše v jemných nuancích (vyšší vzdělanost a „městštější“ profil ve Středočeském kraji, o něco venkovštější a rodinně konzervativnější profil v Královéhradeckém kraji), základní struktura účastníků programu je však ve všech třech skupinách velmi podobná.

***Projekt S knížkou do života (Bookstart)* a další volnočasové aktivity**

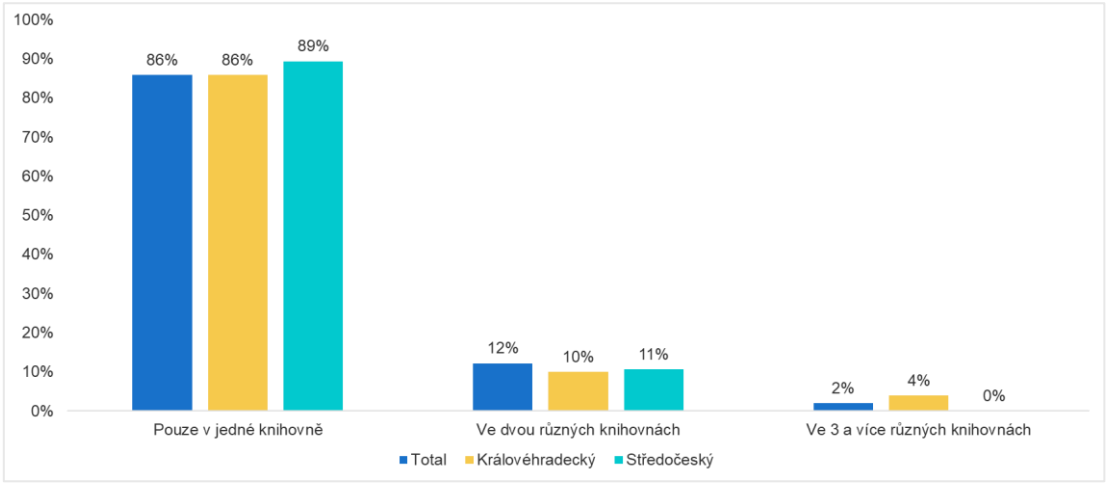
Kromě *projektu S knížkou do života (Bookstart)* část účastníků navštěvuje s dětmi i další volnočasové aktivity. Přibližně čtvrtina účastníků navštěvuje také programy projektu pro děti ve věku 3–6 let a více než polovina účastníků dochází se svými dětmi i na další organizované kroužky (plavání, zpívání, cvičení apod.). *Projekt S knížkou do života (Bookstart)* tak často tvoří součást širšího portfolia aktivit spojených s raným rozvojem dítěte.

Graf 4.1-6: Účast v programech projektu S knížkou do života (Bookstart) a dalších

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Věková struktura dětí účastnících se programů v projektu ve skupině 0–3 roky je velmi stabilní a odpovídá zaměření projektu. Největší skupinu tvoří děti ve věku 1–2 roky (12–35 měsíců), které dohromady představují více než čtyři pětiny všech účastníků. Mladší kojenci (0–6 měsíců) i děti starší než 3 roky se v programu objevují pouze okrajově. Účast dětí nad věkovou hranicí je typicky dána praktickým fungováním knihoven, kde mohou být skupiny v menších obcích někdy věkově smíšené, a také souvisí s tím, že rodiče často i na program pro mladší děti berou starší sourozence.

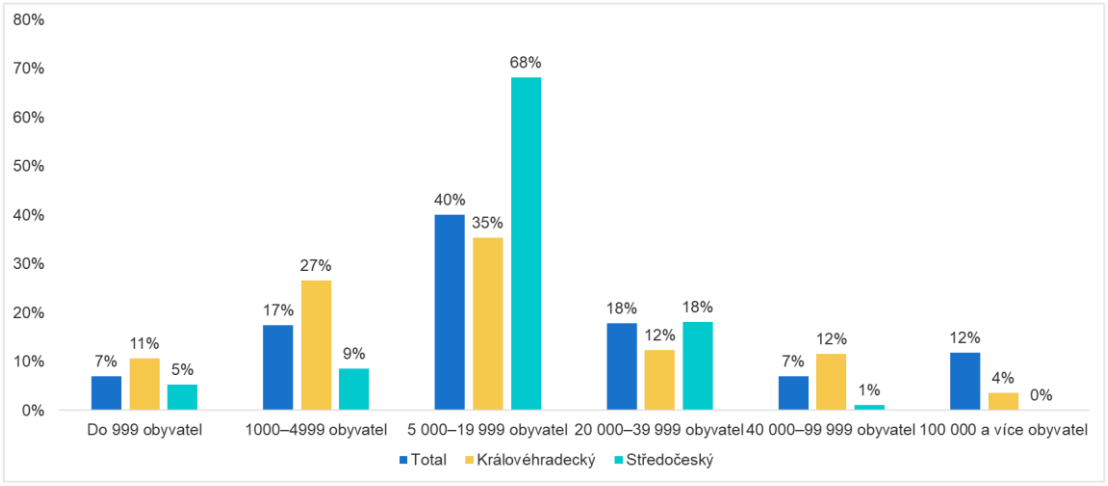

Graf 4.1-7: Počet knihoven, kde rodiče navštěvují programy projektu S knížkou do života (Bookstart)

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Drtivá většina rodičů navštěvuje programy dlouhodobě v jedné konkrétní knihovně. Více než 85 % účastníků uvádí, že dochází jen do jedné knihovny, a pouze zhruba desetina rodin střídá dvě různá místa. Návštěva tří a více knihoven je výjimečná. Program tedy plní funkci „lokální komunitní služby“ a přispívá k upevnění vztahu rodin ke konkrétní knihovně i k místní komunitě.

Velikost obcí, ve kterých rodiče program navštěvují, ukazuje na široký dosah projektu do regionů mimo velká města. Nejčastějším prostředím jsou menší a středně velká města s 5–19 tisíci obyvatel, která tvoří přibližně 40 % všech odpovědí. Významné je také zastoupení menších obcí do 5 tisíc obyvatel, kde program využívá přibližně třetina rodin. Velká města nad 100 tisíc obyvatel představují pouze okrajovou část cílové populace. Program tak prokazatelně funguje jako efektivní nástroj podpory čtenářství i v menších komunitách, kde často nahrazuje či doplňuje jiné formy rané péče a kulturní nabídky.

Graf 4.1-8: Velikost obce, kde navštěvují knihovnu a programy v projektu S knížkou do života (Bookstart)

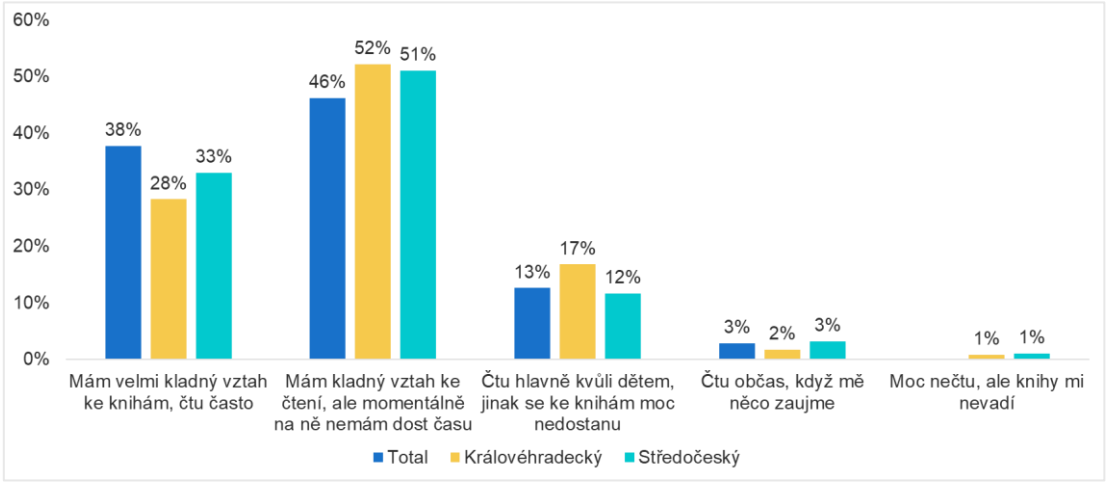
zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Celkově lze říct, že programy projektu pro děti ve věku 0–3 roky přitahují široké spektrum rodin s malými dětmi, jsou stabilně navštěvovány převážně dětmi ve věku 1–2 roky a mají výrazně lokální charakter.

Vztah účastníků ke čtení a knihovnám

Vztah ke čtení a knihám

Účastnice projektu mají výrazně pozitivní vztah ke čtení. Více než třetina (38 %) udává, že čte velmi často a má ke knihám silně kladný vztah. Další velká část (46 %) má čtení ráda, ale aktuálně na ně nemá tolik času – často kvůli péči o malé děti. Jen malá část rodičů uvádí, že čte primárně kvůli dětem (13–17 %), což naznačuje, že program oslovuje převážně rodiny, které měly ke knihám a čtení vztah již před vstupem do programu. Negativní či neutrální vztah ke knihám je zcela okrajový (do 3 %). Regionální rozdíly jsou velmi malé – mírně vyšší podíl „časově omezených čtenářů“ je ve Středočeském kraji.

Graf 4.2-1: Vztah rodičů ke knihám a čtení

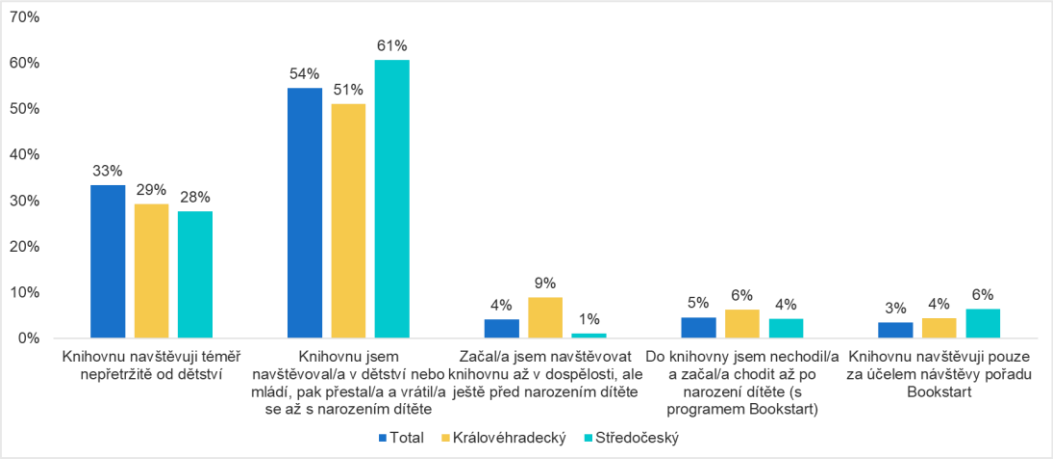
zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Vztah účastníků ke knihovně

Vztah účastníků ke knihovně je výrazně pozitivní a často dlouhodobý. Zhruba třetina respondentů (33 %) knihovnu navštěvuje od dětství kontinuálně. Další velká skupina (51–61 %) má s knihovnou dlouhodobou zkušenost – navštěvovala ji jako dítě či mladý člověk a po pauze se k ní vrátila právě s narozením vlastních dětí. To je nejčastější cesta, jak se rodiče k projektu dostávají.

Jen menší část (4–9 %) začala chodit do knihovny až v dospělosti, ještě před narozením dítěte, a pouze velmi malý podíl navštěvuje knihovnu výhradně kvůli projektu S knížkou do života (Bookstart). Tato skupina je ale pro knihovny cenná – představuje nově získané uživatele, kteří by knihovnu bez projektu pravděpodobně nenavštívili.

Napříč regiony se opět objevují jen drobné rozdíly: Středočeský kraj má o něco vyšší podíl rodičů, kteří se do knihovny vrátili až s narozením dítěte, zatímco Královéhradecký kraj má mírně vyšší podíl rodičů, kteří začali chodit do knihovny až v dospělosti.

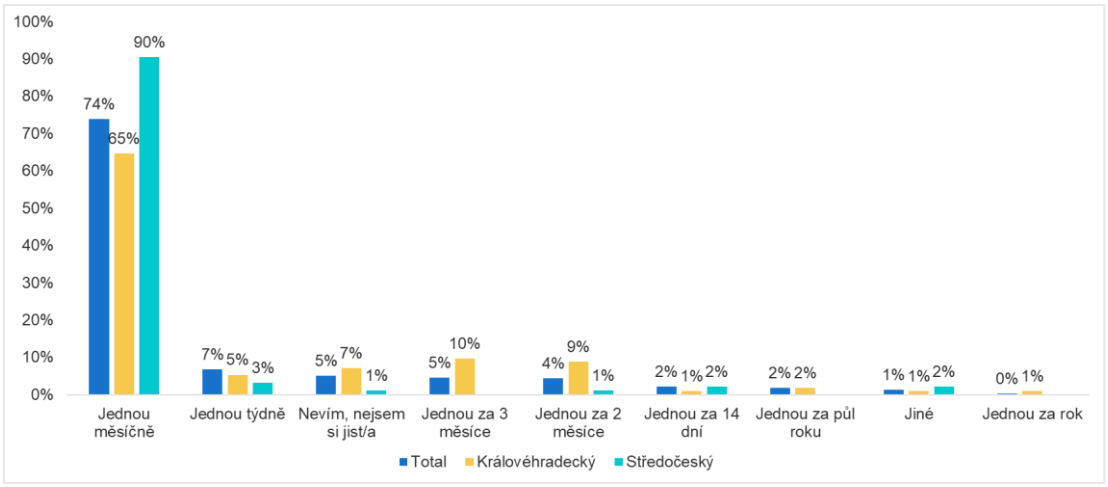
Graf 4.2-2: Vztah účastníků ke knihovně

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Organizace programů a účast

Frekvence programů v knihovnách

Programy v projektu pro věk 0–3 roky probíhají v naprosté většině knihoven jednou měsíčně – uvádí to tři čtvrtiny respondentů (74 %), ve Středočeském kraji dokonce 90 %. Tento model je standardní a odpovídá tomu, jak knihovny běžně plánují akce pro rodiče s nejmenšími dětmi. Častější frekvence (týdně nebo jednou za 14 dní) je výjimečná a objevuje se jen u 5–8 % knihoven. V menším počtu případů probíhá program nepravidelně či jen několikrát ročně. Rozdíly mezi regiony jsou mírné – Středočeský kraj má nejčastěji měsíční frekvenci, zatímco Královéhradecký kraj má o něco pestřejší strukturu (více dvouměsíčních či čtvrtletních cyklů).

Graf 4.3-1: Frekvence programů projektu v knihovnách

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Účast na jednotlivých setkáních

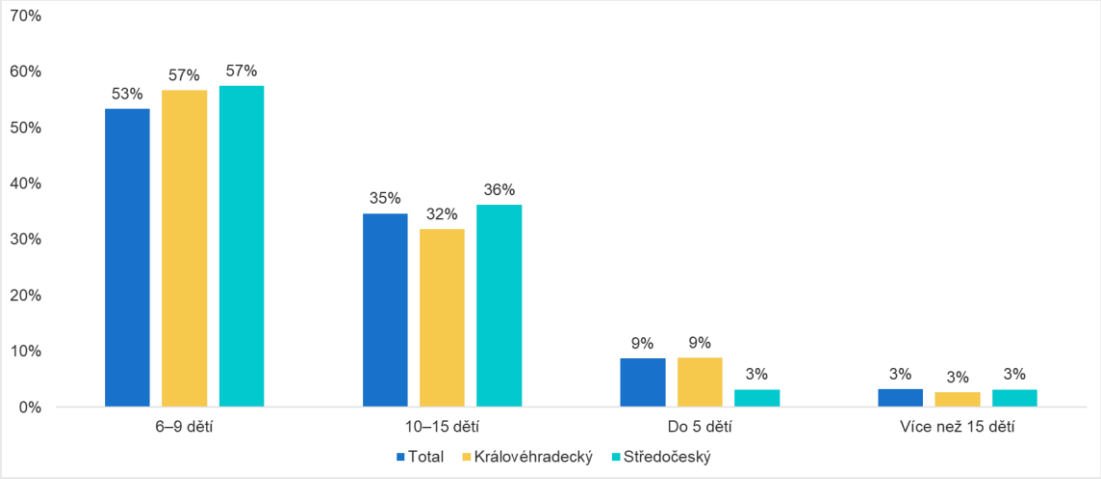
Převážná část rodičů program navštěvuje pravidelně – 63 % účastníků uvádí, že se účastní většiny či všech setkání. Dalších 25 % má docházku spíše nepravidelnou, což je u rodin s malými dětmi běžné vzhledem k nemocem, spánkovému režimu nebo jiným aktivitám.

Středočeský kraj vykazuje nejvyšší míru pravidelné účasti (73 %), zatímco Královéhradecký kraj má o něco vyšší podíl nepravidelných účastníků. Podíl nově příchozích je relativně nízký, což potvrzuje, že program má dlouhodobě stabilní základnu účastníků.

Průměrný počet dětí na setkáních

Nejčastějším modelem je skupina 6–9 dětí; takto funguje více než polovina knihoven (53–57 %). Druhou nejčastější variantou jsou skupiny 10–15 dětí (32–36 %). Menší skupiny do 5 dětí nebo naopak velmi velké skupiny nad 15 dětí jsou spíše výjimečné.

Tato velikost skupin je pro práci s malými dětmi optimální – program je dostatečně komorní na to, aby zachoval individuální pozornost, a zároveň dostatečně dynamický pro společné aktivity a rozvoj sociálních dovedností dětí. Regionální rozdíly jsou minimální.

Graf 4.3-2: Počet dětí na jednotlivých setkáních – velikost skupin

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

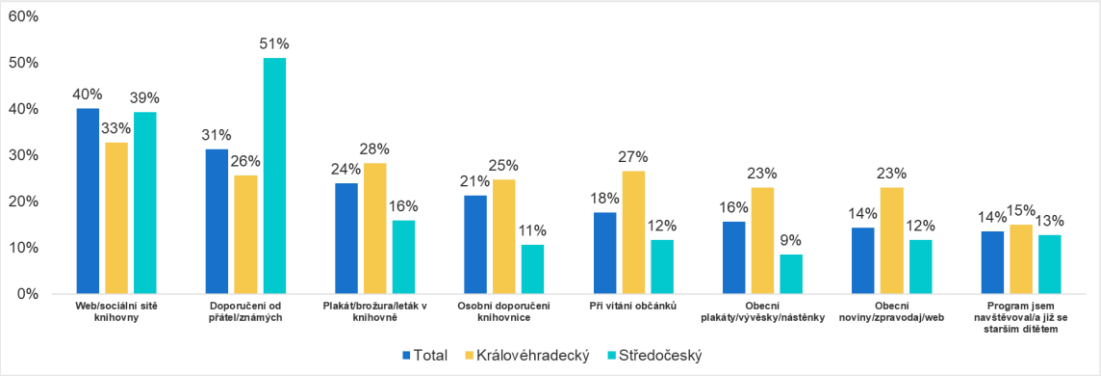
Zdroje informací o projektu

Rodiče se o projektu *S knížkou do života (Bookstart)* nejčastěji dozvídají od přátel a známých a prostřednictvím komunikačních kanálů knihoven. Doporučení od jiných rodičů je zcela klíčové zejména ve Středočeském kraji (51 %), což naznačuje silný efekt „word-of-mouth“ v lokálních komunitách. Významnou roli hrají také webové stránky a sociální sítě knihoven (40 %), které představují druhý nejčastější zdroj informací napříč regiony.

Z tradičních kanálů se dobře uplatňují plakáty v obcích, vývěsky či obecní zpravodaje (14–23 %). Velmi důležitým zdrojem je rovněž osobní doporučení knihovnice (21–25 %), což ukazuje na silný vztah rodin ke knihovnám jako důvěryhodným institucím.

Dalšími vstupními body jsou vítání občánků (18–27 %) a předchozí zkušenost s programem u staršího dítěte (14–15 %).

Celkově tedy platí, že kombinace osobních doporučení, digitální komunikace knihoven a lokálního marketingu tvoří hlavní komunikační kanály, které projekt k rodinám přivádějí.

Graf 4.3-3: Zdroje informací o projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Motivace k zapojení

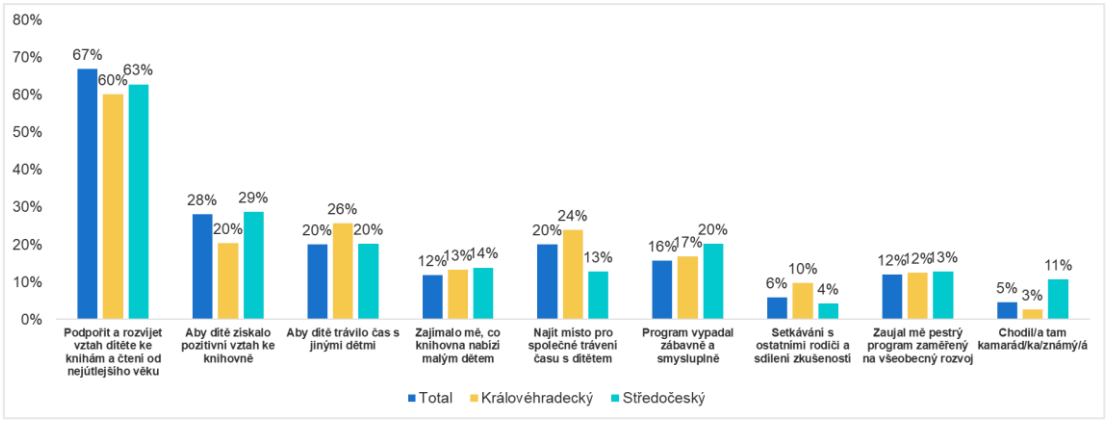
Hlavním motivem rodičů je jednoznačně podpora vztahu dítěte ke knihám a čtení od nejranějšího věku – uvádí to dvě třetiny všech respondentů (67 %). Tento motiv je nejčastěji zmiňovaný napříč všemi regiony a potvrzuje, že program oslovuje rodiče, kteří vnímají čtení jako důležitou součást rozvoje dítěte.

Další motivace mají převážně rozvojový a sociální charakter: rodiče chtějí, aby dítě získalo pozitivní vztah ke knihovně (27–29 %), aby trávilo čas s jinými dětmi (20–26 %), nebo je zajímá, co knihovna malým dětem nabízí (12–14 %).

Pro část rodičů je důležitým motivem i společné trávení času s dítětem (13–24 %) nebo to, že program vypadá zábavně a smysluplně (16–20 %). Vedlejším motivem je možnost setkávat se s ostatními rodiči a sdílet zkušenosti (4–10 %).

Negativní nebo „povinné“ motivy nejsou téměř zastoupeny – jen minimum rodičů uvádí, že k programu neměli jasnou motivaci a „prostě ho zkusili“ (1–2 %).

Celkově tak motivace ukazují, že projekt uspokojuje jak vývojové potřeby dětí, tak společenské a komunitní potřeby rodičů.

Graf 4.4-1: Motivace k zapojení do projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

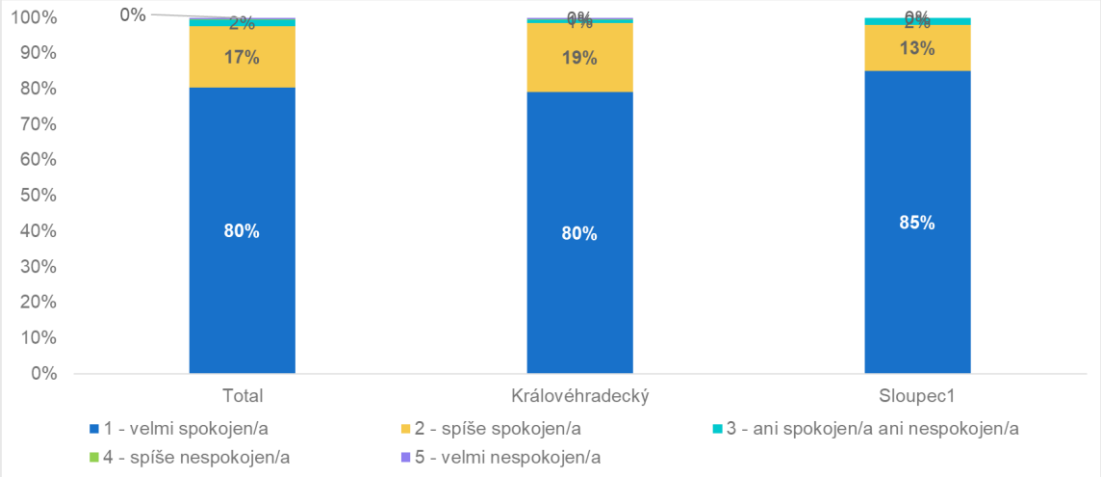
Hodnocení projektu

Celková spokojenost

Úroveň spokojenosti s projektem *S knížkou do života (Bookstart)* pro skupinu dětí ve věku 0–3 roky je velmi vysoká. Celkově je 97 % účastníků spokojeno, z toho 80 % je dokonce velmi spokojeno. Negativní hodnocení se prakticky nevyskytují.

Struktura odpovědí je stabilní napříč regiony – v Královéhradeckém kraji je velmi spokojeno rovněž 80 % účastnic, ve Středočeském kraji dokonce 85 %, což může souviset s vyšším důrazem na atmosféru, vedení lektorů či atraktivní doprovodné aktivity v těchto knihovnách.

Podíl spíše nespokojených či velmi nespokojených respondentek je zanedbatelný (1–2 %), což potvrzuje, že program dlouhodobě naplňuje očekávání rodičů a je vnímán jako kvalitní, přínosný a dobře organizovaný.

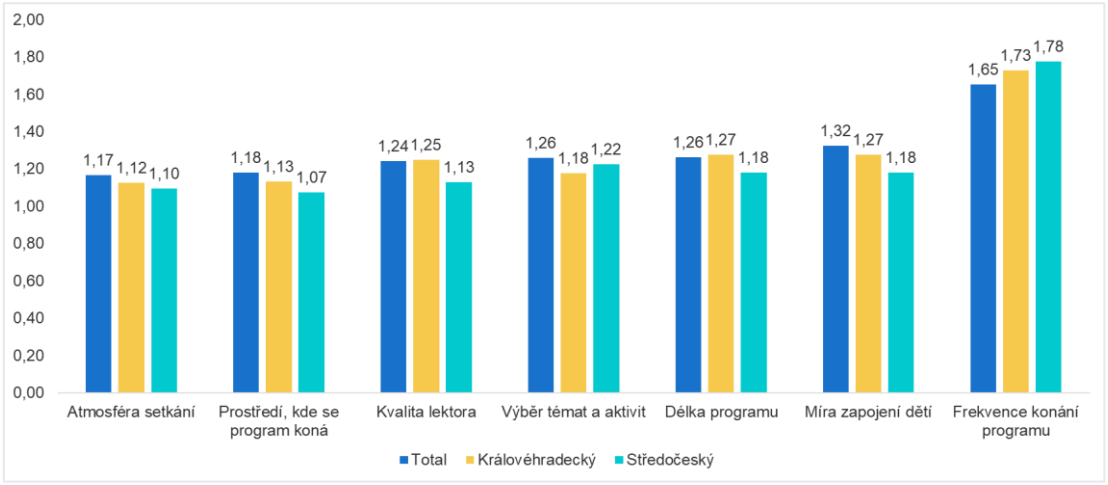

Graf 4.5-1: Spokojenost s projektem – známky 1–5

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Hodnocení jednotlivých aspektů programů v projektu

Hodnocení jednotlivých oblastí programů ukazuje velice vysokou spokojenost rodičů napříč téměř všemi dimenzemi. Drtivá většina oblastí získala průměrné hodnocení mezi 1,1 až 1,3, tedy v pásmu „velmi spokojen/a“. Rodiče oceňují zejména atmosféru setkání, prostředí knihovny, kvalitu lektora a výběr témat.

Graf 4.5-2: Průměrné hodnocení oblastí programů – známky 1-5

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Výborně hodnocené oblasti

- Atmosféra setkání (1,17)
- Prostředí, kde se program koná (1,18)
- Výběr témat a aktivit (1,26)
- Kvalita lektora (1,24)

Tyto hodnoty potvrzují, že programy jsou dobře připravené, vedené a rodiče je vnímají jako kvalitní a profesionální.

Relativně nižší hodnocení hodnoty – stále velmi pozitivní

- Míra zapojení dětí (1,32) – určitá část rodičů by uvítala ještě více aktivit přímo pro děti nebo větší prostor pro jejich aktivní účast.
- Délka programu (1,26–1,27) – část rodičů by ocenila delší trvání jednotlivých setkání.

Relativně nejnižší hodnocení (stále velmi dobré) má:

- Frekvence konání programu (1,65 celkem; 1,73/1,78 regionálně)

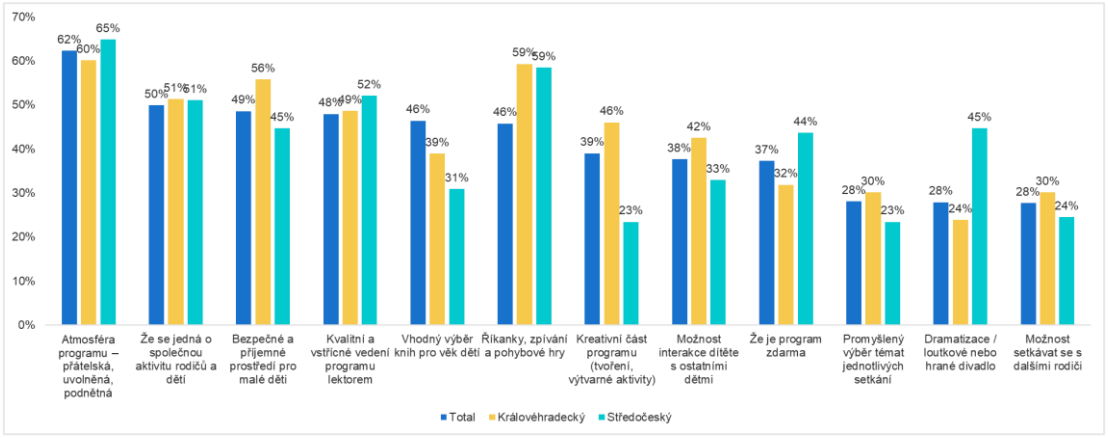
Tato oblast se jako jediná přibližuje hodnotě 2. Nejde o nespokojenost — spíše o přání rodičů, aby se program konal častěji. Data tedy neukazují na problém organizace, ale na zájem a poptávku po vyšší frekvenci setkání.

Regionální rozdíly

Regiony se liší jen minimálně — rozdíly do 0,1–0,2 bodu odpovídají pouze tomu, že některé knihovny třeba nabízejí více doprovodných aktivit nebo mají stabilnější lektorský tým. Celkový obraz je však stabilně pozitivní napříč všemi regiony.

Co účastníci oceňují nejvíce

Účastníci projektu nejčastěji vyzdvihují celkovou atmosféru programů, kterou popisují jako přátelskou, uvolněnou a podnětnou (62 %). Právě přátelská a podnětná atmosféra se ukazuje jako jeden z klíčových faktorů, které rodiče motivují k pravidelné účasti na programech a jejich doporučení dalším rodinám.

Graf 4.5-3: Čeho si účastníci na programech nejvíce cení

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Druhou nejvíce oceňovanou oblastí celkově je to, že se jedná o **společnou aktivitu rodičů a dětí (**50 %). Projekt tak efektivně naplňuje svou hlavní roli – podporuje sdílený čas rodiče s dítětem, společné čtení a rozvoj vztahu a společné komunikace.

Pozitivně vnímané je také **bezpečné a příjemné prostředí** pro malé děti (49–56 %), což dokládá, že knihovny umějí vytvořit vhodné podmínky i pro nejmenší účastníky.

Velmi dobře je přijímaná **kvalita lektorského vedení** (48–52 %), stejně jako vhodný výběr knih pro věkovou skupinu dětí (31–46 %). Rodiče oceňují jak odbornost lektorů, tak promyšlenost programů z hlediska obsahu a pedagogického přístupu.

Silným prvkem jsou říkanky, zpívání a pohybové hry (39–59 %), které napomáhají aktivnímu zapojení dětí. Celkový obraz ukazuje, že program je účastníky vnímán jako komplexně kvalitní, obsahově pestrý a hodnotný.

Regionální rozdíly – co je specificky oceňováno v jednotlivých krajích

Ačkoli jsou celkové výsledky v obou krajích velmi pozitivní, objevují se zajímavé odlišnosti, které odrážejí lokální přístupy, zázemí knihoven i strukturu programů v konkrétních obcích.

Královéhradecký kraj – nadprůměrně oceňované oblasti

1. **Říkanky, zpívání a pohybové hry**

Tato část programu je v Královéhradeckém kraji hodnocena výrazně nad průměrem (59 % vs. 46 %). Účastníci projektu v tomto regionu tedy říkanky, zpívání a pohybové hry oceňují nadprůměrně – téměř stejně silně jako celkovou atmosféru programů. Jde o jasný indikátor vysoké obsahové kvality programů a dobře zvládnutého vedení aktivit pro děti.

2. **Kreativní část programu (tvoření, výtvarné aktivity)**

Také kreativní část programu byla účastníky oceněna výrazně nad průměrem (46 % vs 39 %), což svědčí o vysoké míře spokojenosti s kreativní stránkou programů v tomto regionu.

3. **Bezpečné a příjemné prostředí pro malé děti**

Nadprůměrné ocenění (56 % vs 49 %). Knihovny v tomto regionu poskytují prostředí, které rodiče vnímají jako mimořádně vhodné pro nejmenší děti.

4. **Možnost interakce dítěte s ostatními dětmi**

Účastníci programů častěji než v průměru (42 % vs 38 %) vyzdvihují, že děti mají možnost potkávat se s ostatními a společně si hrát. Programy zde plní silnou sociální a komunitní funkci.

Středočeský kraj – nadprůměrně oceňované oblasti

1. **Dramatizace nebo loutkové divadlo**

Tato oblast byla ve Středočeském regionu hodnocena vysoce nad průměrem ostatních regionů (45 % vs 28 %), což svědčí o vysoké míře spokojenosti rodičů s tímto obsahovým prvkem programů. Naznačuje to, že knihovny zde do programu cíleně zařazují divadelní či inscenační prvky, které rodiče vnímají jako velmi atraktivní.

2. **Říkanky, zpívání a pohybové hry**

O vysoké míře spokojenosti rodičů s obsahovými prvky programů svědčí také nadprůměrné ocenění v oblasti říkanky, zpívání a pohybové hry. I tato část programů byla ve Středočeském kraji hodnocena výrazně nad průměrem (59 % vs. 46 %).

3. **Bezplatnost programů**

Ve Středočeském kraji je více než v ostatních regionech akcentováno, že programy jsou zdarma (44 % vs 37 %). Pro část zapojených rodin jde zřejmě o významný benefit.

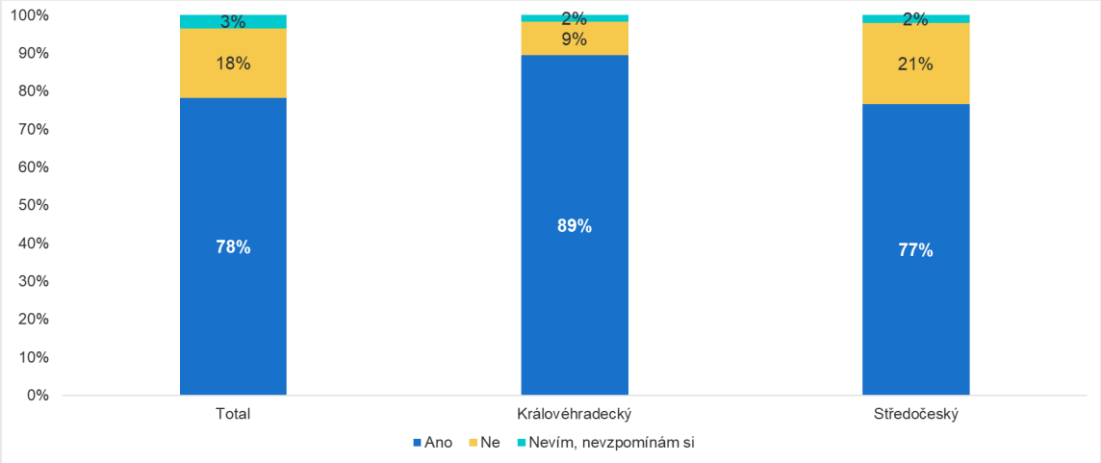
4. **Kvalitní a vstřícné vedení lektora**

Ve Středočeském kraji rodiče nadprůměrně oceňují také práci lektorů (52 % vs 48 %). Vysoké hodnocení naznačuje zkušené lektorské týmy a propracované vedení aktivit.

Využití a hodnocení motivační sady projektu S knížkou do života (Bookstart)

Podíl účastníků, kteří balíček obdrželi

Většina účastníků uvedla, že motivační sadu obdržela (78 %). Jejich podíl se však liší podle regionu. V Královéhradeckém kraji balíček obdrželo až 89 % účastníků, což může souviset s lepší organizací předávání sad nebo systematičtějším zapojením jednotlivých knihoven, ale také s mimořádnou finanční podporou v rámci kraje a největším početním zapojením knihoven do projektu. Ve Středočeském kraji je podíl mírně nižší (77 %) a zároveň je zde vyšší podíl rodičů, kteří si nejsou jisti, zda balíček dostali (2 %). To může odrážet rozdíly v načasování předávání nebo v míře informovanosti při předání sady.

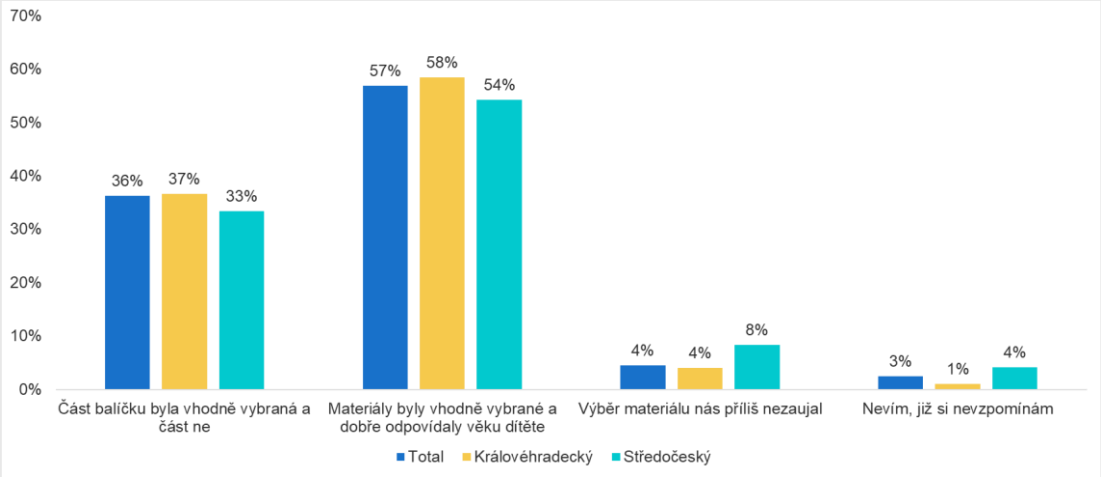

Graf 4.6-1: Podíl účastníků, kteří obdrželi motivační sadu projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Hodnocení kvality a vhodnosti motivační sady projektu

Materiály ze sady jsou účastníky hodnoceny převážně pozitivně. Více než polovina účastníků (57 %) uvádí, že materiály dobře odpovídaly věku dítěte a byly vhodně vybrané. Tento trend je obdobný v obou sledovaných krajích. Další významná část (cca 33–37 %) uvádí, že část balíčku byla vhodná a část méně, což ukazuje na přirozenou variabilitu preferencí dětí i rodičů. Pouze velmi malý podíl rodičů uvádí, že je výběr materiálů nezaujal (4–8 %). Ve Středočeském kraji se objevuje mírně vyšší podíl kritičtějších odpovědí (8 % vs 4 %). Současně je zde o něco nižší podíl rodičů, kteří hodnotí balíček zcela pozitivně. Tyto rozdíly jsou velice malé, ale mohou naznačovat, že účastníci ve Středočeském kraji byli k obsahu balíčku o něco náročnější či kritičtější zejména ve srovnání s účastníky v Královéhradeckém kraji.

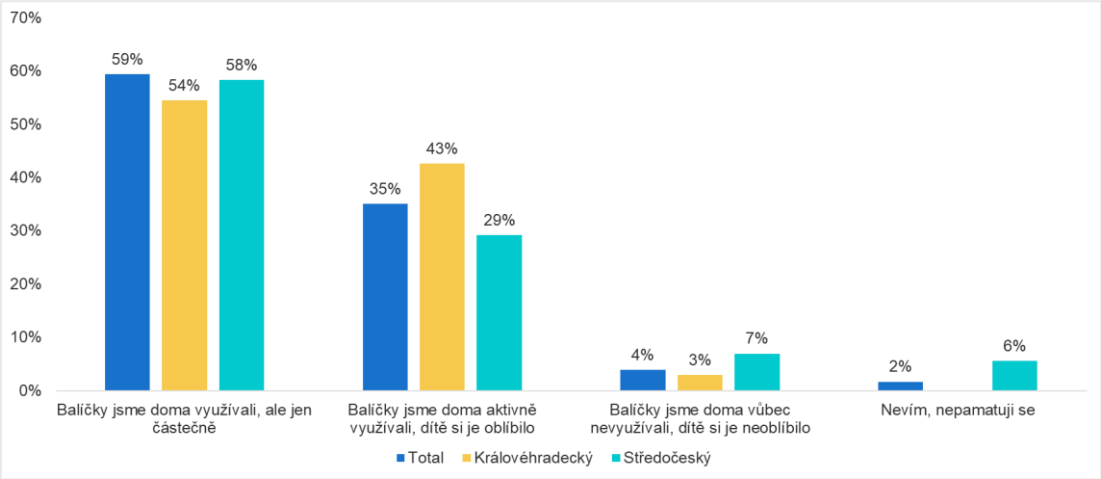

Graf 4.6-2: Hodnocení kvality a vhodnosti motivační sady projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Využívání motivační sady v rodinách

Materiály ze sady jsou doma používány převážně aktivně. Nejčastější je částečné využití sady (59 %) – rodiče uvádějí, že některé prvky využívají více, jiné méně, což odpovídá přirozeným preferencím dítěte. Celkem 35 % účastníků uvádí, že dítě si materiály z balíčku oblíbilo a využívalo je aktivně. Tento podíl je výrazně nadprůměrný v Královéhradeckém kraji (43 % vs 35 %), což může odrážet lepší návaznost témat na aktivity programu či věkovou strukturu dětí. Mírně kritičtější hodnocení sady ve Středočeském kraji naopak koresponduje s jejím mírně nižším aktivním využíváním v tomto regionu (29 % vs 35 %).

Graf 4.6-3: Využívání motivační sady projektu

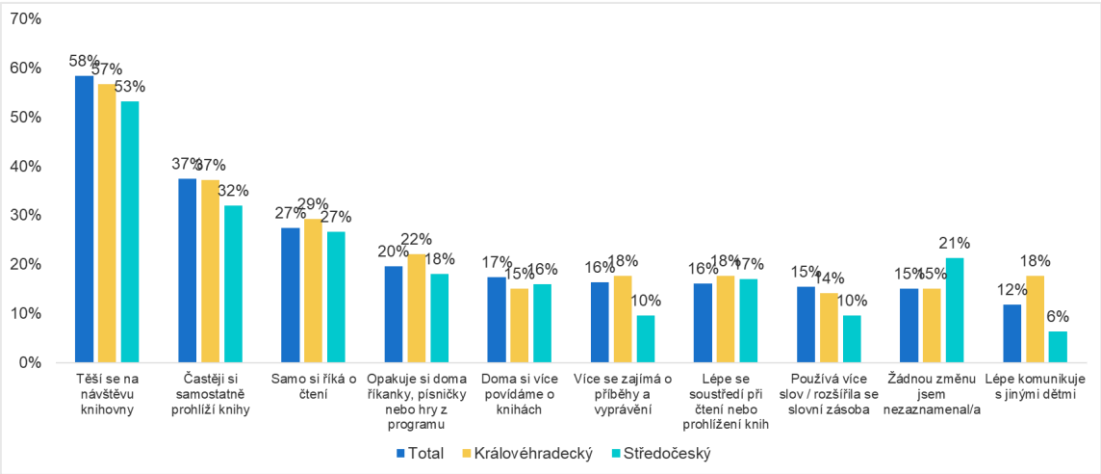
zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Dopady projektu na rozvoj a chování dětí

Výsledky ukazují, že projekt má podle účastníků pozitivní dopad na chování a rozvoj jejich dětí. Pouze 15 % účastníků uvedlo, že u svého dítěte zatím žádnou změnu nezaznamenali, což může souviset i s tím, že část účastníků uvedla, že začala program navštěvovat teprve nedávno (10 %) nebo byla na programu poprvé (2 %). V takovém případě by bylo přirozené, že se případné změny projeví až po delší účasti. Většina účastníků však uvedla, že nějaké pozitivní změny v chování nebo rozvoji svých dětí pozorují, což potvrzuje pozitivní dopad projektu ve skupině dětí ve věku 0-3 roky.

Většina uváděných změn se týká vztahu ke knihovnám, knihám, jazykového rozvoje a sociálního chování, tedy oblastí, které projekt dlouhodobě podporuje.

Co se změnilo v chování dítěte

Graf 4.7-1: Dopady projektu na chování dětí

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Těší se na návštěvu knihovny (58 %)

Nejsilnější dopad projektu. Děti si vytvářejí pozitivní vztah ke knihovně jako místu, kde mohou objevovat knihy, hrát si a zažívat strukturované aktivity.

Častěji si samostatně prohlíží knihy (37 %)

Projekt posiluje přirozený zájem o knihy a podporuje samostatnou práci s obrázkovými publikacemi.

Samo si říká o čtení (27 %)

U části dětí se rozvíjí aktivní zájem o čtení a předčítání, což je pro ranou gramotnost zásadní.

Opakuje si doma říkanky, písničky nebo hry z navštíveného programu (20–22 %)

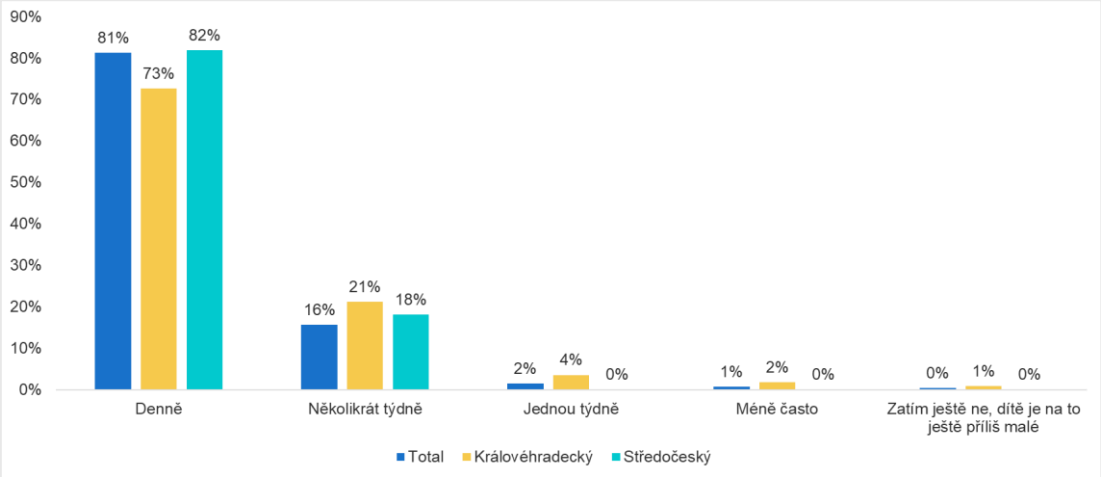
Tento přenos aktivit do domácího prostředí ukazuje, že programy děti skutečně baví a zapamatované prvky dále využívají.

Doma si více povídáme o knihách (17–19 %)

Projekt tedy podporuje i komunikaci v rodině a rozvoj jazyka.

Frekvence čtení s dětmi v rodinách

Výsledky ukazují, že většina rodin zapojených do projektu čte nebo si s dítětem prohlíží knihy denně. To potvrzuje, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* pracuje s rodiči, kteří mají k ranému čtenářství silně pozitivní vztah, a zároveň tento návyk dále posiluje.

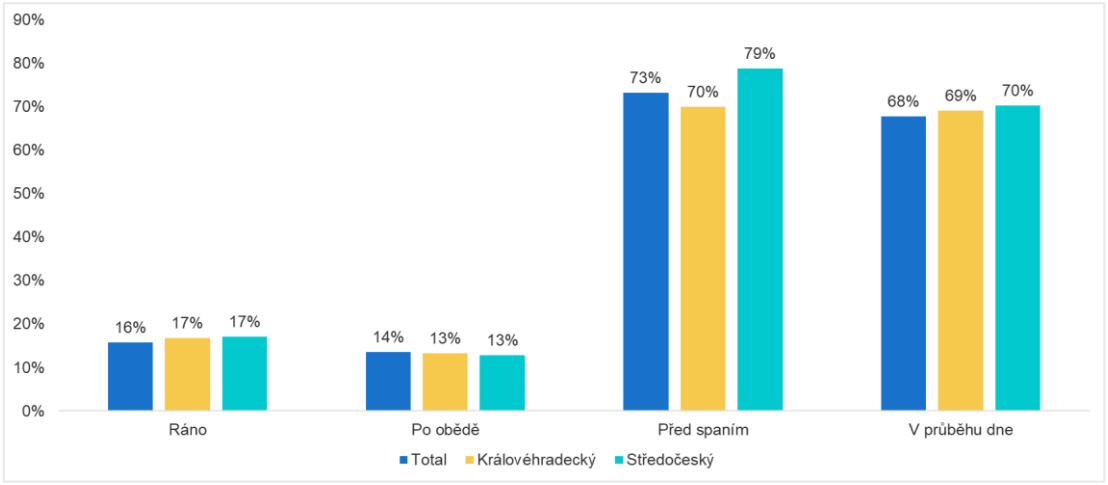

Graf 4.7-2: Frekvence čtení/prohlížení knih s dítětem doma

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Čtení a prohlížení knih doma je u rodin zapojených do projektu velmi časté, převládá každodenní práce s knihou. Regionální rozdíly jsou malé a všechny tři sledované vzorky vykazují vysokou míru podpory raného čtenářství.

Denní čtení převládá – 81 % všech účastníků uvádí, že doma čtou nebo si prohlížejí knihy se svým dítětem každý den. Ve Středočeském kraji je tento podíl ještě vyšší (82 %). V Královéhradeckém kraji je denní čtení mírně nižší (73 %), ale stále velmi vysoké. Zhruba 16 % účastníků čte nebo prohlíží s dětmi knihy několikrát týdně. To svědčí o silné kultuře čtení v rodinách zapojených do projektu. Pouze minimální podíl těch rodin, které nečtou – cca 1 % rodičů uvádí, že na čtení je dítě zatím příliš malé.

Graf 4.7-3: Kdy v průběhu dne rodiče s dětmi čtou

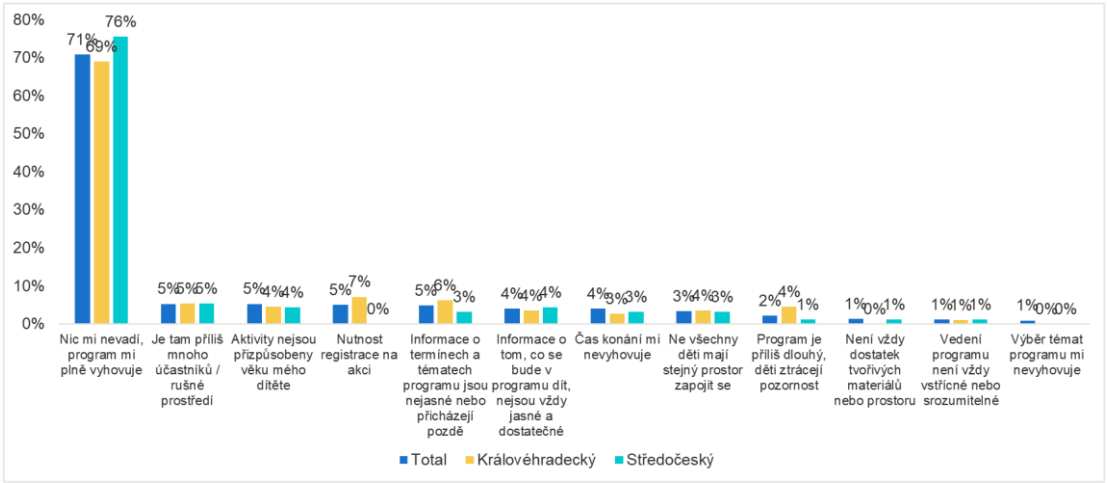
zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Čtení a prohlížení knih probíhá nejčastěji večer, kdy tento rituál slouží jako uklidňující aktivita a součást přípravy na spánek. Mnoho rodičů uvádí také čtení během dne, například po příchodu z procházky, po obědě nebo v období odpočinku. Regionální rozdíly jsou malé – oba kraje vykazují velmi podobné návyky, které potvrzují silnou roli čtení v rodinném režimu.

Bariéry účasti a limity projektu

Většina účastníků je se strukturou i obsahem projektu plně spokojena. Až 71–76 % uvádí, že jim na projektu nic nevadí, což potvrzuje vysokou kvalitu organizace i obsahového vedení projektu. Připomínky zmiňuje jen malá část účastníků a jejich charakter je spíše dílčí. Regionální rozdíly jsou malé; ve Středočeském kraji je ještě mírně vyšší podíl respondentů, kteří jsou zcela bez výhrad (76 % vs 71 %) a nulový podíl těch, kdo uvedli jako bariéru nutnost registrace. Nutnost registrace je naopak nejsilnější výhradou účastníků Královéhradeckého kraje, kde ji uvedlo celkem 7 % účastníků.

Bariéry účasti

Graf 4.8-1: Co rodičům na projektu vadí nebo nevyhovuje

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Nejčastěji zmiňované drobné připomínky (4–6 %)

- Příliš mnoho účastníků / rušné prostředí (5 %).
- Nedostatečně jasné nebo včasné informace o termínech a tématech programů (5–6 %).
- Aktivity nejsou vždy přizpůsobeny věku dítěte (4–5 %).
- Děti nemají stejné možnosti zapojení (3–4 %).
- Čas konání programu nevyhovuje (3–4 %).
- Nutnost registrace na akci (0–7 %, dle regionu).

Tyto připomínky se objevují spíše u jednotlivců a jejich výskyt je nízký. Většinou jde o organizační aspekty, které lze snadno upravit.

Velmi vzácné výhrady (1–2 %)

- Program je pro dítě příliš dlouhý.
- Chybí dostatek materiálů nebo prostoru.
- Vedení programu není vždy srozumitelné.
- Výběr témat nevyhovuje.

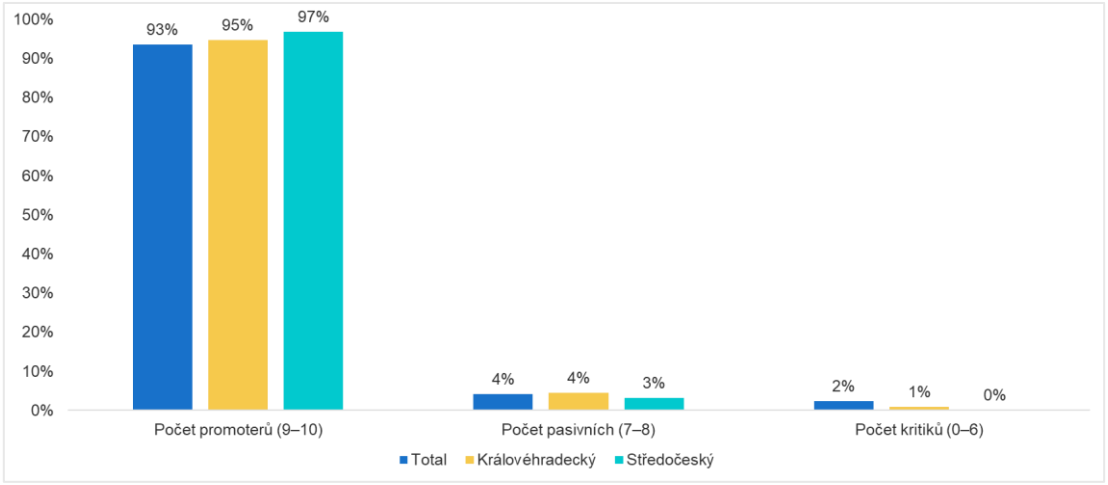
Výskyt těchto výhrad je minimální a nevypovídá o systémových problémech projektu. Drtivá většina oslovených účastníků nemá k projektu žádné výhrady, což je u komunitního a vzdělávacího programu výjimečně pozitivní výsledek. Zmíněné připomínky jsou drobné, převážně organizační, a nejsou spojeny s obsahovou kvalitou programů ani s prací lektorů.

Ochota doporučit a pokračovat

Míra doporučení projektu

Struktura odpovědí ukazuje, že projekt má mimořádně silnou základnu „promotorů“ – tedy účastníků, kteří na škále 0-10 z hlediska pravděpodobnosti doporučení udělili hodnocení 9–10, tedy nejvyšší. Celkově tvoří 93 % všech respondentů, v Královéhradeckém kraji 95 % a ve Středočeském dokonce 97 %. Skupina „pasivních“ (hodnocení 7–8) je velmi malá a pohybuje se na úrovni 3–4 %. „Kritici“ (hodnocení 0–6) jsou zastoupeni minimálně – 1–2 %, ve Středočeském kraji dokonce vůbec.

Tyto výsledky dokazují extrémně silnou podporu projektu mezi rodiči a vysokou ochotu projekt aktivně šířit dál v rámci komunity rodin s malými dětmi.

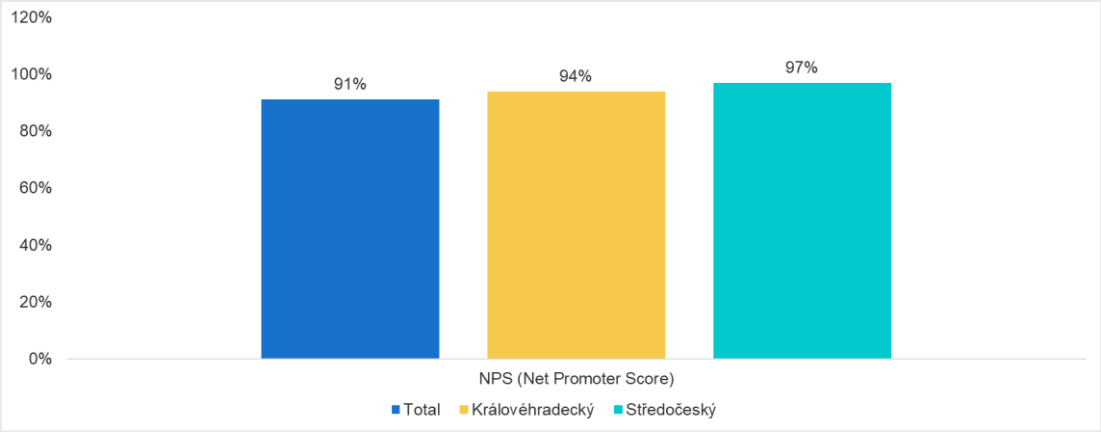

Graf 4.9-1: Míra doporučení projektu

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

NPS = Net Promoter Score, míra doporučení programů projektu

Projekt Bookstart dosahuje mimořádně vysoké míry doporučení. Celkový NPS činí 91 bodů, což je hodnota běžná pro velmi silné komunitní nebo zážitkové služby. V Královéhradeckém kraji je NPS ještě vyšší (94) a ve Středočeském kraji dosahuje až 97 bodů, tedy téměř maximální možné hodnoty.

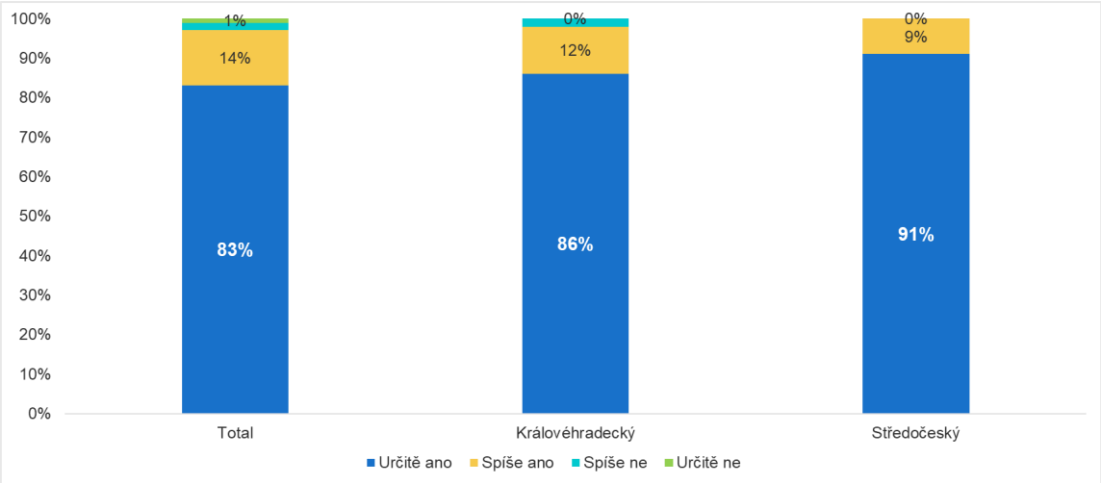
Graf 4.9-2: NPS – Net Promoter Score

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Tyto výsledky potvrzují, že projekt je vnímán jako kvalitní, smysluplný a dlouhodobě přínosný nejen pro děti, ale i pro rodiče. Ochota doporučovat projekt ostatním je jedním z nejsilnějších indikátorů jeho relevance, užitečnosti a spokojenosti účastníků.

Návštěva knihovny v následujících 12 měsících

Drtivá většina oslovených rodičů plánuje navštěvovat knihovnu i v následujících 12 měsících, téměř 100 % uvádí „určitě ano“ nebo „spíše ano“. Negativní odpovědi se objevují jen výjimečně (0–1 %). To potvrzuje silnou spokojenost, relevanci projektu a dlouhodobý vztah účastníků projektu ke knihovně.

Graf 4.9-3: Plán navštěvovat knihovnu v následujících 12 měsících

zdroj: Výzkum spokojenosti projektu S knížkou do života (Bookstart); základ: všichni (N=459), Královéhradecký (N=113), Středočeský (N=94)

Ochota pokračovat (téměř 100 %) dává velmi silný signál, že projekt i knihovna:

- plní očekávání rodičů,
- poskytují hodnotné aktivity,
- jsou dlouhodobě relevantní pro rodiny s malými dětmi,
- a podporují u rodičů i dětí pozitivní vztah ke knihovně.

Vyhodnocení a doporučení pro další rozvoj projektu

Tato část shrnuje hlavní zjištění z kombinace **kvalitativních rozhovorů** (rodiče a knihovnice) **a kvantitativního dotazníkového šetření formou ankety**. Výsledky potvrzují, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* představuje v českém prostředí jedinečnou a vysoce funkční aktivitu podporující celkový rozvoj nejmenších dětí, ranou čtenářskou gramotnost, budování vztahu ke knihám a **budování vazby mezi rodinami s malými dětmi a veřejnou knihovnou. Je unikátní tím, že se zaměřuje na rodiče s dětmi od narození do tří let a účastníci jej hodnotí jako velice přínosnou a hodnotnou aktivitu, kterou knihovny nabízejí.**

Vedle četných přínosů byly identifikovány také konkrétní bariéry a oblasti, kde lze projekt dále metodicky, organizačně i strategicky posilovat.

Celkové hodnocení projektu

Výrazně pozitivní dopady na děti i rodiče

Evaluace velmi jasně ukazuje, že projekt má pozitivní vliv na různé dimenze dětského vývoje. Rodiče nejčastěji popisují **zlepšení pozornosti, rozvoj slovní zásoby, schopnosti naslouchat krátkému příběhu, lepší zapojení do skupiny dětí a spontánní zájem o knihy**. Výsledky kvantitativního šetření tyto výpovědi jednoznačně potvrzují – velká část rodičů uvádí konkrétní posuny ve schopnostech, chování a celkové zvídavosti jejich dětí.

Projekt má současně pozitivní dopad i na samotné rodiče: pomáhá jim zavést pravidelné čtení do rodinného života, zvyšuje jejich jistotu v práci s knihou, poskytuje inspiraci, strukturu a podporu. Pro mnohé rodiny představuje projekt pevný bod v rodinném harmonogramu a příležitost věnovat se dítěti mimo domov.

Vysoká míra spokojenosti a stabilní kvalita napříč regiony

Kvantitativní šetření ukázalo mimořádně vysokou míru spokojenosti – 97 % účastníků je spokojeno, z toho drtivá většina velmi. Program dosahuje hodnoty NPS 91–97 bodů, což je pro volnočasové a vzdělávací aktivity **mimořádně vysoký standard**.

Stejně pozitivní obraz nabízí i kvalitativní část. Rodiče napříč regiony uvádějí podobný typ přínosů i motivací k účasti a vysokou míru spokojenosti. Rovněž vnímání programu knihovnicemi je velmi konzistentní – panuje shoda na tom, že projekt *S knížkou do života (Bookstart)* má smysl, vysoký potenciál, propracovanou metodiku a v praxi dobře funguje.

Klíčová úloha knihovnic v realizaci projektu

Rozhovory s rodiči i knihovnicemi/knihovníky opakovaně potvrdily, že kvalita projektu stojí do velké míry na osobnosti knihovnic/lektorek, jejich osobním nasazení, pedagogických dovednostech, přístupu a schopnosti vytvořit pestrý a zajímavý program, kde se střídají různé rytmické, hudební, literární, pohybové a tvůrčí aktivity, aby se udržela pozornost dětí. Program se musí přizpůsobovat aktuální náladě dětí, velikosti skupiny i prostředí.

Knihovnice vnímají projekt nejen jako aktivitu zaměřenou na rané čtenářství, ale i jako nástroj rozvoje komunity kolem knihovny. V menších obcích je tato role obzvlášť zásadní – programy často představují jedinou pravidelnou aktivitu pro děti v tomto věku a udržují a rozvíjejí dlouhodobou vazbu rodin ke knihovně.

Specifické zaměření cílové skupiny

Výsledky ukazují, že programy nejčastěji navštěvují ženy, matky na rodičovské dovolené s vyšším vzděláním, které mají k četbě a knihovně již vytvořený pozitivní vztah. V dotazníku tvoří vysokoškolsky vzdělané ženy – matky drtivou většinu respondentů a také v rozhovorech se ukazuje, že programy přirozeně přitahují matky, které oceňují význam čtenářství a aktivně podporují všestranný rozvoj svého dítěte.

Projekt tak aktuálně méně oslovuje rodiče s nižším vzděláním, rodiče se slabším vztahem (nebo bez jasného vztahu) ke knihám, čtení a knihovnám. Právě v těchto skupinách by však mohl být projekt potenciálně nejpřínosnější. Oslovení těchto skupin je však dlouhodobým úkolem, se kterým se knihovny potýkají a jehož řešení není jednoduché.

Bariéry účasti: převládají organizační a kapacitní limity

Identifikované bariéry vyplývají zejména z praktických, kapacitních a organizačních omezení:

- **nízká frekvence programů** (u většiny dotázaných pouze 1× měsíčně),
- **nedostatečná nebo kolísající kapacita** (přetlak zájemců, nemožnost přihlásit se),
- **nevhodné termíny** (kolize s jinými aktivitami),
- **příliš mnoho účastníků ve skupině** (při vysokém počtu účastníků ve skupině to vede k nižší koncentraci – jako optimální počet dětí ve skupině byl označen 10)
- **rozdílná informovanost a dostupnost informací**,
- **malé nebo nevyhovující prostory** zejména v menších knihovnách (pro program je ideální, pokud se může odehrávat v prostorách knihovny, kde rodiče mají možnost rovnou si nějaké knihy vypůjčit a děti si zvykají přímo na prostředí knihovny)
- **široké věkové rozpětí** 0–3 roky v jedné skupině, rozdíly mezi ročním a tříletým dítětem jsou veliké
- **rozdíly v úrovni vedení programu** napříč knihovnami (zejména v oblasti práce s knihou a řízené aktivity).

Tyto bariéry se objevují konzistentně v rozhovorech i v otevřených odpovědích dotazníku.

Doporučení pro další rozvoj projektu

Na základě všech analýz a výpovědí stakeholderů formulujeme doporučení ve třech oblastech: metodická, organizační a strategická.

Metodická doporučení

Pokračovat v aktivním zapojení rodičů

Zapojit rodiče aktivně nejen do programů, ale i do jeho tvorby a participace přípravy jednotlivých setkání s využitím specifických znalostí a kvalifikace (např. logopedie atd.)

Rozvíjet interaktivní, smyslové a tvořivé aktivity

Zejména rodiče starších dětí oceňují aktivní část programu, která podporuje jemnou motoriku, pohyb, dramatizaci a hudební prvky. Pro nejmenší děti integrovat krátké říkanky, zvuky, zpívání a dotekové hry i do výtvarných aktivit, aby se děti lépe naladily a soustředily.

Rozvíjet metodickou podporu pro knihovnice a knihovníky projektu

Aktualizovat a přinášet nové metodické materiály a poskytovat školení zejména v oblastech, které knihovnice v rozhovorech označily jako nejpotřebnější – tedy jak pracovat s nejmenšími dětmi, jak udržet jejich pozornost, jak volit tempo a rytmus aktivit, jak vytvářet klidnou, tvořivou a nechaotickou atmosféru i ve skupinách s různě starými dětmi.

Pokračovat ve sdílení příkladů dobré praxe

Pravidelné setkávání knihovnic/knihovníků, sdílení scénářů lekcí; doporučené knižní tituly či videoukázky mohou dále zvyšovat kvalitu programů.

Snaha o určitou diferenciaci programu podle věku účastníků

Oddělení aktivit pro 0–1, 1–2 a 2–3 roky tam, kde je to možné, by umožnilo lépe zohlednit vývojové potřeby dětí a posílilo efekt programů. Někteří rodiče vnímají široké rozpětí jako limitující.

Organizační doporučení

Navýšení frekvence setkání tam, kde je vysoká poptávka

Mnoho knihoven nabízí program pouze 1× měsíčně, což řada rodičů považuje za nedostatečné. Doporučujeme zvážit častější termíny, např. 2× měsíčně s ohledem na lepší budování komunity a posilování vztahu ke knihovně.

Otestovat alternativně odpolední/víkendové varianty programu

Pro pracující rodiče – a zejména tatínky – je dopolední čas často nedostupný. Je možné v několika knihovnách pilotně vyzkoušet odpolední nebo víkendové lekce a vyhodnotit zájem i organizační možnosti.

Posílení informovanosti a propagace projektu směrem k veřejnosti

Vytvořit přehledný online kalendář, sjednotit vizuální identitu, aktivně využívat sociální sítě a sdílet informace, fotky, videa, ukázky aktivit). Vytvořit ambasadory z řad rodičů (včetně např. otců jako lektorů programu) k šíření povědomí o projektu.

Řešení kapacitních omezení

Snažit se vytvořit vhodné prostory, ideálně přímo v knihovně, například rozšířením a úpravou stávajících prostor.

Podpora neformálního setkávání po programu

Mnozí rodiče si velmi cení, že mohou po skončení programu zůstat, povídat si a nechat děti volně si hrát. Tato „druhá část programu“ přirozeně posiluje komunitní rozměr, podporuje vznik nových vztahů a zvyšuje návštěvnost. Pokud je to možné, zachovat a podpořit tento prostor, vyčlenit pro tuto část vhodné místo

Velikost skupin

Pro udržení pozornosti dětí i plynulost aktivit se jako optimální ukazují menší skupiny do 10 dětí.

Strategická doporučení

Pokračovat ve snaze o oslovení rodičů s nižším vzděláním a rodin nečtenářů

Současná cílová skupina projektu je poměrně homogenní (převažují aktivní, vzdělanější rodiče). Strategickým cílem je proto rozšířit dopad i na skupiny, které by mohly z čtenářské podpory těžit nejvíce, ale aktuálně se zapojují nejméně. Knihovny o tuto skupinu aktivně usilují, ale zatím ne příliš úspěšně – v praxi jde o náročně dosažitelnou cílovou populaci. Doporučuje se proto dále rozvíjet a podporovat postupy, které mohou tento okruh rodičů oslovit – zejména prostřednictvím partnerských institucí.

Možnosti zahrnují pokračující a intenzivnější spolupráci s:

- pediatry a zdravotnickými pracovníky,
- porodnicemi, laktačními poradnami,
- sociálními službami, OSPOD,
- rodinnými centry,
- organizacemi pracujícími s pěstouny a znevýhodněnými rodinami.

Dále rozvíjet podporu zapojení otců do programů

Účast tatínků je obecně nízká, přestože v rozhovorech zaznívá, že když přijdou, velmi si program užívají a pozitivně ovlivňují dynamiku skupiny.

Doporučení:

- zapojit otce–ambasadory, kteří přirozeně osloví další otce;
- nabízet vybrané odpolední nebo víkendové lekce, které jsou časově dostupné;
- komunikovat programy jazykem a vizuály přístupnými i pro muže (např. v propagačních materiálech i na sociálních sítích).

Dále rozvíjet a posilovat komunitní roli knihoven

Knihovny už dnes dělají mnoho pro to, aby projekt *S knížkou do života (Bookstart)* nebyl jen jednorázová aktivita, ale přirozené místo setkávání rodičů. Doporučuje se pokračovat v těchto snahách a tam, kde je to možné, je dále systematicky posilovat.

To zahrnuje:

- pokračovat v propojení s lokálními institucemi (obce, kulturní centra),
- rozvíjet návazné čtenářské programy pro rodiny,
- lépe koordinovat programy v obci tak, aby se nedublovaly.

Tím se podpoří kontinuita a udržitelnost projektu.

Dále posilovat systémovou podporu knihovnic a knihovníků

Knihovnice a knihovníci jsou dlouhodobě hlavním pilířem úspěchu projektu. Doporučuje se proto pokračovat v systematické podpoře, kterou mnoho regionů již poskytuje.

To může kromě finanční podpory veřejné správy zahrnovat:

- průběžná školení, workshopy a vzájemné sdílení,
- mentorskou či supervizní podporu pro nové knihovnice/knihovníky,
- vytváření a sdílení příkladů dobré praxe (např. krátké ukázkové lekce),
- ocenění práce knihovnic/knihovníků (i symbolické), které posiluje jejich motivaci.

Cílem je posílit to, co už dnes velmi dobře funguje, a umožnit knihovnicím/knihovníkům dále růst.

Pokračovat ve snaze podporovat malé knihovny a zajišťovat rovný přístup

Menší knihovny se často potýkají s kapacitními a prostorovými limity, ale zároveň představují klíčový kontakt pro rodiny v malých obcích. Mnohé z nich už dělají maximum.

Doporučuje se proto:

- pokračovat v poskytování materiálové a metodické podpory,
- dále rozvíjet sdílení zkušeností, nápadů a postupů,
- nabízet možnost konzultací při úpravách prostor či nastavení programu.

Snaha není přidávat malým knihovnám další povinnosti, ale **ulehčovat jim práci tam, kde to lze**.

Podpora rozšiřování projektu do dalších lokalit a pokračující podpora ze strany státu a krajů

Knihovny i rodiče opakovaně zdůrazňují, že projekt je velmi přínosný a měl by být dostupný pro více rodin napříč regiony. V některých krajích již funguje systematická podpora (např. Středočeský, Královéhradecký), ale v jiných tato podpora chybí a knihovnám se projekt nedaří tak dobře rozvíjet.

Doporučuje se proto **pokračovat ve snaze o rozšíření projektu do dalších obcí a regionů**, především prostřednictvím:

- silnější podpory ze strany krajů a státu,
- lepšího porozumění projektu jako podpoře rodin s malými dětmi, nikoli pouze podpoře knihoven,
- osvětové komunikace směrem k obcím, krajům a donátorům o společenském dopadu projektu,

- zajištění finančního a metodického zázemí, které knihovnám usnadní zapojení do projektu.

Rodiče sami v rozhovorech uváděli, že podobné aktivity vnímají jako velmi důležité a oceňují, „že knihovna takový program nabízí“, protože jej chápou jako **bezpečné, dostupné a moderní místo pro rozvoj dětí i komunitního života**.

S relativně nízkými náklady má projekt **vysoký společenský přínos** – podporuje čtenářství, rozvíjí rodičovské kompetence, posiluje vztah rodin ke knihovnám a vytváří prostor pro komunitní setkávání. I proto by měl být vnímán jako součást širší rodinné a vzdělávací politiky.

Závěrečné shrnutí

Celkově lze říci, že projekt „S knížkou do života“ stojí na velmi pevných základech a jeho přínos je rodiči i knihovnami jednoznačně potvrzován. V dalších letech bude klíčové spíše jej dále rozvíjet než zásadně měnit – rozvíjet to, co už dnes dobře funguje, a současně citlivě posilovat oblasti, kde knihovny narážejí na limity (kapacita, věková heterogenita skupin, práce s nejmenšími dětmi, dostupnost pro náročněji dosažitelné skupiny rodičů). Projekt má značný potenciál i nadále rozšiřovat dopad na rodiny, podporovat pozitivní vztah dětí ke knihám a posilovat roli knihoven jako přirozeného komunitního centra v obci.
